

גמרא סדורה

מסכת

פסחים

פרק: ט' - "מי נְשָׁהִיה"

דפים: צב: - צט.

מהדורה מנוקדת, מפוסקת,
מחולקת לסוגיות ולפסקאות

עם רש"י

לימוד הפרק לרפואה השלימה לר' נדב בן טובה רייכמן בתוך כל שאר חולי ישראל

יצא לאור על ידי עמותת

"וכל בניך לימודי ה"

י"ט תשרי תשע"ד

בהצלחה - יגיעת ומצאת - תאמין!!!

להארות והערות
 דניאל ברק ווינט
 טל' - 0526071122
 דוא"ל vinetd@neto.net.il
 עתניאל ד.ד. הר חברון 90407

©

כל הזכויות על הטקסט, ניקוד ופיסוק
 שמורות למכון הישראלי לפרסומים תלמודיים.
 כל הזכויות על החלוקה לסוגיות ופסקאות
 שמורות לעמותת "וכל בנייך לימודי ה'".

ניתן לצלם ולהדפיס לשם לימוד וללא מטרות רווח.

מסכת פסחים פרק ט' - "מי שהיה"

322. צב, ב - צג, א

משנה

מי שהיה "טמא" או "בדרך רחוקה" ולא עשה את הראשון - יעשה את השני.
שגג או נאנס ולא עשה את הראשון - יעשה את השני.
אם בן, למה נאמר "טמא", או שהיה "בדרך רחוקה"¹ (במדבר ט, ט-יג)?
שאלו - פטורין מהפרת,
ואלו - חייבין בהפרת.

גמרא

איתמר:

היה בדרך רחוקה ושחטו וזרקו עליו:
רב נחמן אמר: הורצה.
רב ששת אמר: לא הורצה.

"רב נחמן אמר: הורצה" - מיחס הוא דחוס רחמנא עליו. ואי עביד תבא עליו ברכה.
"ורב ששת אמר: לא הורצה" - מידחא דחיייה רחמנא פטמא.

אמר רב נחמן:

מנא אמיןא לה?

דתנן:

"מי שהיה טמא או בדרך רחוקה ולא עשה את הראשון יעשה את השני".
מקלל דאי בעי - עבד.

ורב ששת אמר לה:

אי הכי, סיפא דקתני: "שגג או נאנס ולא עשה את הראשון יעשה את השני".
מדקתני "ולא עשה" מקלל דאי בעי עבד?
הרי "שגג", והרי "נאנס"!
אלא מזיד קתני בהדיהו,
הכא נמי: 'אונן' קתני בהדיהו.

אמר רב אשי:

מתניתין נמי דיקא, דקתני:

"אלו - פטורין מהפרת,

ואלו - חייבין בהפרת",

אהייא?

אילמא אשוגג ונאנס - שוגג ונאנס בני פרת ניהו?
אלא לאו, אמזיד ואונן.

ורב נחמן אמר לה:

לעולם אמזיד לחודיה,

וכדן הוא דאיבעי ליה למיתנא 'חייב',

והאי דקתני: "חייבין", אידי דתנא רישא: "פטורין" תנא סיפא: "חייבין".

אמר רב ששת:

מנא אמיןא לה?

ר"י

מתני'

מי שהיה טמא:

א"כ למה נאמר טמא. בגמי
פריך הא איצטריך דאי בעי
למיעבד בראשון לא מצי עביד
אלא אדרך רחוקה קאי דאנוס
הוי דלא מצי עביד וה"נ אמרינן
בגמרא ואי בעי למיעבד ע"י
שלוחו עביד כמ"ד בגמרא
הורצה והלכך הואיל ושאר
אונסין אידחו לשני אונס דדרך
רחוקה ל"ל דאיכר רחמנא טפי
מאונס אחרינא הא דרך רחוקה
אנוס הוא שאינו יכול ליכנס כל
שעת שחיטה כדאמרינן בגמי
ולאשמעינן דאי בעי למיעבד לא
מצי עביד לא מצינו למימר דהא
ודאי מצי עביד כמ"ד הורצה:

שאלו פטורין מן ההכרת. טמא
ודרך רחוקה ושגג ונאנס ואלו
חייבין מפרש בגמרא:

גמ'

שחטו וזרקו עליו. ולערב יבא
ומי"מ בדרך רחוקה הוא שאין
יכול ליכנס בשעת שחיטה
דהיינו כל שש שעות עד שקיעת
החמה:

הורצה. ופטור מן השני:

כטמא. ולא עשה כלום וזקוק
לשני:

מדקתני ולא עשה מכלל דאי
בעי מצי עביד. ואטמא ליכא
לאוקמא ועל כרחיך אדרך
רחוקה קא מהדר: וליטעמין
סיפא גבי שגג ונאנס דתנא תו
זימנא אחריתי ולא עשה אהי
מוקמת לה הלא שגג ולא ידע
שהיום פסח הרי שגג ונאנס
ומאי אי בעי איכא למימר הכא
אלא מאי אית לך למימר בלא
עשה דסיפא מזיד קתני בהדיהו
ועלה קאי ולא עשה דאי בעי
הוה עביד:

ה"נ גבי לא עשה דרישא אונן
קתני בהדיהו ועלה קאי ולא
עשה דאי בעי עביד כדאמרי' בפי
האשה (דף צא.). האונן והמפקח
הגל כו' שוחטין עליהן:

מתני' נמי דיקא. דמזיד ואונן
קתני בה:

אהייא. קתני חייבין בהכרת:

ור' נחמן. דאמר לא תנן אוננין
ברישא ולא עשה אדרך רחוקה
קאי אמר לך סיפא ודאי מזיד
מחסרא בה ועלה קאי ולא עשה
דסיפא וחייבין בהכרת נמי עליה
קאי והא דתני חייבין לשון
רבים אידי דתנא פטורין תנא
נמי חייבין (אמר המגיה בקצת
פי' רש"י זה אינו) ותימה לי
אמאי לא אמר ר"נ מנא אמינא
לה דקתני א"כ למה נאמר דרך
רחוקה שאלו פטורין כו'
מדקאמר למה נאמר ש"מ דאי
בעי למיעבד עביד כר"נ דאי כרב
ששת איצטריך דאי בעי למיעבד
דלא ליעבד (עד כאן):

¹ ט וידבר יהוה אל-משה לאמר. י דבר אל-בני ישראל לאמר איש איש כי-יהיה-טמא לנפש או בדרך רחוקה לכם או לדדתיכם ועשה פסח ליהוה.

יא בחדש השני בארבעה עשר יום בין הערבים יעשו אתו על-מצות ומררים יאכלהו.

יב לא ישארו ממנו עד-בקר ועצם לא ישברו-בו ככל-חקת הפסח יעשו אתו.

יג והאיש אשר-הוא טהור ובדרך לא-יהיה וחדל לעשות הפסח ונקרתה הנפש ההוא מעמיה כי קרבן ה' לא הקריב במעדו חטאו ישא האיש ההוא. (במדבר ט, ט-יג)

רש"י

מה טמא שיש ספק בידו לעשות. אי לאו דדחייה רחמנא דהא קמן קאי: ואינו עושה. דקא אסר ליה רחמנא לעשות: אף דרך רחוקה שספק בידו לעשות. שהיה לו שלוחים לשלח וקאמר רחמנא דאינו עושה דמדחה דחייה: ר"ע סבר אין שוחטין וזורקין על טמא שרץ. ואע"ג דחזי לאורתא והאי ספק דקאמר הי"ק מה טמא שספק בידו לעשות דחזי למיכל לאורתא ואפילו הכי אין שוחטין וזורקין עליו ואנן ס"ל שוחטין וזורקין הלכך האי נמי דיכול ליכנס בשעת אכילה שוחטין וזורקין עליו: ובוועלי נדות. שכל אלו טומאה ארוכה: וטמא. לנפש: וא"כ. דאף אלו עושים את השני: למה נאמר טמא. בתמיה: אלא למה נאמר דרך רחוקה. אי משום דאי בעי למיעבד לא תעביד הא בדרך רחוקה הוא וא"ת שלא ישלח פסחו וכדבר ששת האי תנא לית ליה אלא כרב נחמן סבירא ליה דאמר הורצה דאי כרב ששת איצטריך דרך רחוקה למימר דאי בעי לא ליעביד: מי מחייבא. דקתני נדות ויולדות: יכול לא יהו כו'. ולא קתני זבות ויולדות: הא רבי יוסי. דאמר בפירקין דלעיל (דף צא:) נשים בשני שוחטין עליהן בפני עצמן: הא ר"י ור"ש. דאמרי רשות:

דתניא:

"רבי עקיבא אומר:

נאמר: "טמא" ונאמר: "בדרך רחוקה",

מה "טמא", שספק בידו לעשות, אינו עושה.

אף "בדרך רחוקה" נמי שספק בידו לעשות ואינו עושה!"

צגא

ורב נחמן אמר לה:

רבי עקיבא לטעמיה דקסבר: אין שוחטין וזורקין על טמא שרץ.

ואנא סבירא לי: כמאן דאמר: שוחטין וזורקין על טמא שרץ.

תנו רבנן:

"אלו שעושים את השני:

הזבין והזבות,

המצורעין והמצורעות,

ונדות ובוועלי נדות,

והיולדות,

השוגגין והאנוסין והמזידין,

וטמא,

ושהיה בדרך רחוקה.

אם כן למה נאמר "טמא"?

"למה נאמר"!

דאי בעי למיעבד בראשון לא שבקינן ליה!

אלא: אם כן למה נאמר: "בדרך רחוקה"?

לפוטרו מן הברת.

וכמאן דאמר: הורצה.

אשה בשני מי מחייבא?

והא תניא:

"יכול לא יהו עושים את השני אלא טמא נפש ושהיה בדרך רחוקה.

זבין ומצורעין ובוועלי נדות - מנין?

תלמוד לומר: "איש איש"² (במדבר ט, י)!"

לא קשיא:

הא - רבי יוסי,

הא - רבי יהודה ורבי שמעון.

² איש איש כי יהיה טמא לנפש או בדרך רחוקה... ועשה פסח לה'

323. צג, א-ב

רס"י

חייב כרת על הראשון וחייב כרת על השני. חיוב כרת יש על זה ועל זה ובהדגמה גברא לא משכחת לה דתרי קטלי בחד גברא ליכא ואם לענין דאם שגג בשניהן יתחייב שתי חטאות ליכא למימר הכי דכרת דפסח אין חייבין על שגגתו חטאת דתנן בכריתות (דף ב.) הפסח והמילה מצות עשה היא ואין חטאת באה אלא על שגגת כרת של לאו דכתיב (ויקרא ד) אשר לא תעשינה אלא נפקא מינה דאם שגג בא' מהן והזיד בחבירו חייב אי נמי לגר שנתגייר בין שני פסחים:

ופטור על השני. ואם שגג בראשון והזיד בשני פטור: **אף על הראשון.** אם הזיד אינו חייב כרת עד שיזיד אף בשני אבל אם עשה את השני או שגג בו פטור לגמרי דשני תשלומים דראשון ותקנתא דראשון הוא ומזיד שלו הוא גמרו של כרת דראשון הלכך באיזה מהן ששגג פטור:

ואזיד לטעמייהו. רבי ורבי נתן: **שהגדיל.** צמחו בו שערות: **חייבין לעשות את השני.** דקסבר רגל בפני עצמו הוא ואית ליה חיובא באנפי נפשיה ואפי' למאן דלא איחזי בראשון:

תשלומין דראשון. ומאן דלא איחזי בראשון לא מיחייב אשני ומיהו תקוני לראשון מכרת אם הזיד בראשון לא מתקין ליה הלכך חייב כרת על הראשון ואפילו עשה את השני ופטור על השני אם שגג בראשון והזיד בשני דהא לית ליה חיובא באנפי נפשיה ובראשון הרי שגג: **תקנתא דראשון.** מכרת דיליה דאפילו הזיד בראשון השני פוטרו מן הכרת:

אי נמי קרבן ה' לא הקריב וגו'. דכי משמש בארבע לשונות וזה בלשון אי דרשינן ליה ולא קאי אדלעיל מיניה לפרושי טעמא למילתא קמייתא כמו לשון דהא אלא מילתא אחריתי היא כמו כי יקרא (דברים כב) כי תכלה לעשר (שם כו) כי תפגע (שמות כג):

קסבר מגדף. דכתיב ביה כרת היינו מברך את השם וכיון דיש כרת במברך את השם יליף האי מיניה נשיאות חטא נשיאות חטא לגזירה שוה:

ורבי נתן. מוקי ליה להאי כי בלשון דהא וקאי אדלעיל מיניה למיתב טעמא למילתיה ונכרת בראשון משום דהא קרבן ה' לא הקריב במועדו בראשון:

תנו רבנן:

"חייב כרת על הראשון,

חייב כרת על השני,

דברי רבי.

רבי נתן אומר:

חייב כרת על הראשון,

ופטור על השני.

רבי חנניא בן עקיבא אומר:

אף על הראשון אינו חייב כרת,

אלא אם כן ולא עשה את השני".

ואזידו לטעמייהו.

דתנאי:

"גר שנתגייר בין שני פסחים,

וכן קטן שהגדיל בין שני פסחים - חייב לעשות פסח שני,

דברי רבי.

רבי נתן אומר:

כל שזקוק לראשון - זקוק לשני,

כל שאין זקוק לראשון - אין זקוק לשני".

במאי קמיפלגי?

רבי סבר: שני - רגל בפני עצמו הוא.

רבי נתן סבר: שני - תשלומין דראשון הוא.

תקוני לראשון, לא מתקין ליה.

ורבי חנניא בן עקיבא סבר: שני תקנתא דראשון הוא.

ושלשתן מקרא אחד דרשו:

"והאיש אשר הוא טהור ובדרך לא היה"³ (במדבר ט, יג)

רבי סבר: "והדל לעשות הפסח ונכרתה" - דלא עבד בראשון,

אי נמי "קרבן ה' לא הקריב במועדו" - בלשני.

וממאי דהאי "הטאו ישא" כרת הוא?

צג, ב

קסבר "מגדף"⁴ (במדבר טו, ל) היינו מברך השם.

ויכתיב במברך את השם: "ונשא חטאו"⁵ (ויקרא כד, טו).

ונמר האי "חטאו" דהקא, מ"חטאו" דהתם.

מה להלן 'פרת', אף פאן נמי 'פרת'.

ורבי נתן?

סבר: "והדל לעשות הפסח ונכרתה"⁶ (במדבר ט, יג) דהאי "מי" לשון דהא הוא,

והכי קאמר רחמנא: דהא "קרבן ה' לא הקריב במועדו" בראשון.

האי "חטאו ישא" מאי עביד ליה?

³ והאיש אשר הוא טהור ובדרך לא היה והדל לעשות הפסח ונכרתה הנפש ההיא מעמיה כי קרבן ה' לא הקריב במועדו חטאו ישא האיש ההוא

⁴ והנפש אשר תעשה ביד רמה מן האזרח ומן הגר, את ה' הוא מגדף ונכרתה הנפש ההיא מקרב עמה

⁵ ואל בני ישראל תדבר לאמר איש איש כי יקלל אלהיו ונשא חטאו

⁶ והדל לעשות הפסח ונכרתה הנפש ההיא מעמיה כי קרבן ה' לא הקריב במועדו

רש"י

לאו היינו מברך את השם. אלא מזמר ומשורר לע"ז דאיכא דסבירא ליה הכי בכריתות (דף ז:): ולית לן כרת במברך אי לאו מהכא גמירי לה:

ורבי חנניא. נמי דריש האי כי לשון אי כר' אלא קסבר לאו מילתא אחריתי היא אלא כרת דקמא תלא ביה ונכרת במזיד דראשון אם קרבן ה' לא יקריב בשני:

כדאמרן. לאגמורי כרת למברך: **דברי הכל חייב.** חד כרת:

לר' ור' נתן חייב. דלא סבירא להו דשני תקנתא דראשון:

שגג בראשון והזיד בשני לרבי חייב. דאית ליה כרת בשני באנפי נפשיה:

לר' נתן ור' חנניא פטור. דהא לא כתיב כרת אלא אראשון והרי שגג בו:

קסבר: 'מגדף' לאו היינו 'מברך' את השם. וגמר האי "חטאו" דהתם מהאי "חטאו" דהקא, מה הקא - כרת, אף התם - כרת.

ורבי חנניא בן עקביא סבר: "וְחָדַל לַעֲשׂוֹת הַפֶּסַח וְנִכְרְתָה"⁷ אי "קרבו ה' לא הקריב במועדו" - בשני.

והאי "חטאו ישא" - מאי עביד ליה?

כדאמרן.

הלכה:

הזיד בזה וכן - דברי הכל חייב.

שגג בזה וכן - דברי הכל פטור.

הזיד בראשון ושגג בשני:

רבי ורבי נתן - מחייבי.

לרבי חנניא בן עקביא - פטור.

שגג בראשון והזיד בשני:

לרבי - חייב,

לרבי נתן ולרבי חנניא בן עקביא - פטור.

⁷ וְחָדַל לַעֲשׂוֹת הַפֶּסַח וְנִכְרְתָה כי קרבן ה' לא הקריב במועדו

324. צג, ב

רש"י

מתני'

מתני' מודיעים. שם העיר: **נקוד על ה'**. שברחוקה וכל ניקוד למעט הדבר בא דמשמע סמיוה להא תיבה מהכא:

גמ'

חמשה עשר מילין. מדקרי ליה תנא דידן דרך רחוקה לגבי פסח וסבירא ליה לעולא דרך רחוקה כל שאינו יכול ליכנס בשעת שחיטה כל שעת שחיטה מהלך ואינו מגיע ושעת שחיטה מחצות היום ואילך דבין הערבים כתיב ביה כתמיד ותמיד אע"פ שנשחט בשש ומחצה זמנו מן התורה מתחלת שבע ואילך שמתחלת החמה להתעקם כלפי מערב קצת ומשחרי כותלי דהכי אמרינן ביומא בפי שלישי (דף כח:): צלותיה דאברהם מכי משחרי כותלי והיינו מחצות היום ולהלן ופרכינן עלה מהא דתנן תמיד נשחט בשש ומחצה ומשני שאני כותלי בית המקדש דלא מכווני רחבם מתחתיהן ולא משחרי בעיקום פורתא עד חצי שבע ומיהו זמן שחיטה מתחלת שבע ואילך ונמשך עד שתשקע החמה ומשתשקע החמה לא דם נפסל בשקיעת החמה באיזהו מקומן (זבחים דף נו.) ומחצות ועד שקיעת החמה מהלך חמשה עשר מילין כי הא דר' יוחנן:

סבר לה. עולא:

כמה מהלך אדם. בינוני וביום בינוני דתקופת ניסן ותשרי שהימים והלילות שוין:

עשרה פרסאות. ארבעים מילין:

מעלות השחר עד הנץ החמה חמשה מיל. כך שהיית החמה לצאת בעוביו של רקיע וכנגדה שוהה בשקיעתה ליכנס דהיינו משקיעתה ועד צאת הכוכבים: **פשו תלתין.** מהנצה ועד שקיעתה:

לאורתא. לשקיעת החמה דשוב אין זמן שחיטה דדם קדשים נפסל בשקיעת החמה כדאמרינן באיזהו מקומן בשחיטת קדשים:

משנה

איזו היא "דרך רחוקה"?

מן מודיעים ולחוץ,

ובמדתה לכל רוח,

דברי רבי עקיבא.

רבי אליעזר אומר:

מאיסקופת העזרה ולחוץ.

אמר לו רבי יוסי:

לפיכך נקוד על "ה"⁸ לומר, לא מפני שרחוק ודאי, אלא מאיסקופת העזרה ולחוץ.

גמרא

אמר עולא:

מן מודיעים לירושללים - חמשה עשר מילין הוּא.

סבר לה פי הא דאמר רבה בר בר חנה אמר רבי יוחנן:

כמה מהלך אדם ביום?

עשרה פרסאות.

מעלות השחר ועד הנץ החמה - חמשת מילין,

משקיעת החמה ועד צאת הכוכבים - חמשת מילין,

פשו לה תלתין,

חמיסר מצפנא לפלגא דיומא,

וחמיסר מפלגא דיומא לאורתא.

עולא לטעמיה,

דאמר עולא:

אי זה הוא הדרך רחוקה?

כל שאין יכול ליכנס בשעת שחיטה.

אמר ר':

"מעלות השחר עד הנץ החמה - חמשת מילין".

מנא לן?

דכתיב:

"**וכמו השחר עלה ויאיצו המלאכים**"⁹ (בראשית יט, טו),

וכתיב: "**השמש יצא על הארץ ולוט בא צערה**" (בראשית יט, כג).

ואמר רבי חנינא:

לדידי חזי לי ההוא אתרא והוּא חמשה מילין.

⁸ דבר אל-בני ישראל לאמר איש איש כי-יהיה-טמא לנפש או בדרך רחוקה לכם או לדדתיכם ועשה פסח לה' (במדבר ט, י)
⁹ וכמו השחר עלה ויאיצו המלאכים בלוט לאמור קום קח את אשתך ואת שתי בנותיך הנמצאות פן תספה בעוון העיר

325. צג, ב - צד, א

רש"י

בשעת אכילה. כל שעת אכילה רחוק מחצות היום כל כך שאינו יכול ליכנס כל הלילה אכילת הפסח כל הלילה ורבנן עבוד הרחקה ואמור עד חצות לר"ע ולר"א דאורייתא עד חצות בפרק בתרא (דף קכ:): ובברכות בפ"ק (דף ט):
ולרב יהודה קשיא. דאמר כל שאינו יכול ליכנס בשעת אכילה הוא דפטור הא איחזי למיכל לאורתא חייב:
והא טמא שרץ כו'. ופלוגתייהו בפרק האשה (לעיל דף ז:):
לדידי לא קשיא. דאף על גב דדרך רחוקה פטורא להאי דחזי לאורתא ומיחייבנא ליה גבי טמא שרץ היינו טעמא דדרך רחוקה תלא רחמנא פטורא דטהור והיינו דרך רחוקה שאין יכול ליכנס בשעת שחיטה דגבי עשייה כתיב ואף על גב דיכול ליכנס בשעת אכילה רחמנא פטריה אבל לטמא לא תלה רחמנא פטורא דידיה בדרך רחוקה אלא בטומאה וטעמא דטומאה משום אכילה היא ולא משום עשייה דהא יכול לשלח קרבנותיו ועוד מדכתב טמא נפש ולא כתב בעל קרי או טמא שרץ שמעינן מיניה לא פטרי אלא בטומאה אריכתא דלא חזי לאורתא:
ולרב יהודה לא קשיא. דקסבר טמא לנפש סתמא כתיב ואפילו שביעי שלו במשמע כדאוקימנא באידך פירקין (דף ז:): דסבר לה כמאן דאמר טמאי מת מצוה היו שחל שביעי שלהן בערב הפסח:
בסוסיים ובפרדסים. במרוצה:
יכול יהא חייב. כרת אם לא הגיע לעזרה בשעת שחיטה:
והלה היה. דחוץ למודיעין דרך רחוקה הוא:
מפני גמלים וקרונות. והוא היה מביא בניו ובני ביתו עליהן:
חייב. שאין זה אונס שיש לו להשמט ולילך יחידי ולשחוט:

גופא:

"אמר עולא: איזה הוא דרך רחוקה? כל שאין יכול ליכנס בשעת שחיטה".

ורב יהודה אמר:

כל שאין יכול ליכנס בשעת אכילה.

אמר ליה רבה לעולא:

לדיך קשיא, ולרבי יהודה קשיא.

לדיך קשיא: דאמרת: כל שאין יכול ליכנס בשעת שחיטה, והא טמא שרץ, דאין יכול ליכנס בשעת שחיטה, וקאמרת: שוחטין וזרקין על טמא שרץ.

ולרב יהודה קשיא:

דאמר: כל שאין יכול ליכנס בשעת אכילה,

והא טמא שרץ דיכול ליכנס בשעת אכילה וקאמר: אין שוחטין וזרקין על טמא שרץ!

אמר ליה:

לא לדידי קשיא,

ולא לרב יהודה קשיא.

לדידי לא קשיא: "דרך רחוקה" - לטהור, ואין "דרך רחוקה" לטמא.

צד, א

לרב יהודה לא קשיא:

טמא שרץ רחמנא דחיייה,

דכתב: "איש איש כי יהיה טמא לנפש" (במדבר ט, י)

מי לא עסקינן שחל שביעי שלו להיות בערב הפסח, ואפילו הכי אמר רחמנא לדידי.

תנו רבנן:

"היה עומד חוץ למודיעים ויכול ליכנס בסוסיים ובפרדסים,

יכול יהא חייב?

תלמוד לומר: "ובדרך לא היה" (במדבר ט, יא) - והלה היה בדרך.

היה עומד לפניו מן המודיעים, אין יכול ליכנס מפני גמלים וקרונות המעכבות אותו,

יכול לא יהא חייב?

תלמוד לומר: "ובדרך לא היה" - והרי לא היה בדרך."

326. צד, א-ב

רפ"י

שיתא אלפי פרסי הוה עלמא.
היקף הילוך החמה בתוך החלל
ממזרח למערב:
וסומכא דרקיעא. עוביו של
רקיע:

חדא גמרא. שיתא אלפי פרסי
דעלמא גמרא הוה מרביה והא
דאלפא פרסי סומכא דרקיע
הוה סבר לה מדעתני מההיא
דשית אלפי פרסי דגמרא:

עוביו של רקיע אחד משה
ביום. מהנצה ועד שקיעתה
שהרי אדם מהלך שלשים מילין
מהנצה ועד שקיעתה ובתוך
מהלך שלשים מילין לאדם היא
מהלכת את כל העולם שהוא
ששת אלפים פרסי וכדי מהלך
חמשה מילין הוי אחד משה
בשלשים מילין אלמא סומכא
דרקיעא אלפא פרסי שבכל
מהלך חמשה מיל לאדם החמה
מהלכת אלף פרסאות וי"מ
שיתא אלפי פרסי היינו לאורך
או לרוחב ולא נהירא לן כלל
שהרי אין החמה מהלכת
לאורכו של עולם אלא מקיפתו:

ת"ש ר"י אומר כו' אחד מי
ביום. ר"י קא חשיב לכוליה
יומא מעלות השחר ועד צאת
הכוכבים מיהו בהא מותבינן
לרבא דקתני הכא מעלות השחר
ועד הנץ החמה ארבעה מילין
דהיינו עובי הרקיע וכן
משקיעתה ועד צאת הכוכבים
ארבע' מילין פשו להו ל"ב מילין
מהנץ החמה ועד שקיעה
ותיבתא דרבא ודעולא דאמרי
שלשים מילין:

נימא תיהוי תיובתיה דר"י.
כלומר נימא דהא דאמרי לעיל
בדרבה בר בר חנה מעלות
השחר ועד הנץ החמה חמשה
מילין כולה רבה בר בר חנה
אמר לה ומשמיה דר' יוחנן
ותיהוי הך נמי תיובתיה:

כי אמינא אנא ביממא אמרי.
אני כללתי של כל היום מעלות
היום עד צאת הכוכבים עשרה
פרסאות ולא פירשתי כמה
קודם הנץ החמה ואחר
שקיעתה ורבנן עולא ורבא
שפירשו הדבר טעו בקדמא
וחשוכא שרוב בני אדם מהלכין
חמשה מילין קודם הנץ החמה
עיי שמשכימין קודם עלות
השחר וכן אחר שקיעתה על ידי
שמחשכין ליכנס אחר צאת
הכוכבים:

תיובתיה דרבי חנינא. דאמר
מסדום ועד צוער חמשה מילין
והתם בהדיא מפרש קרא
מעלות השחר עד הנץ החמה
דכתיב (בראשית יט) וכמו
השחר עלה וגוי וכתוב (שם)
השמש יצא על הארץ:

וכוש הוי אחד מששים בעולם.
אלמא עולם טפי משיתא אלפי
פרסי:

כיסוי קדירה. דבר מועט:

אמר רבא:

שיתא אלפי פרסי הוי עלמא,
וסומכא דרקיעא אלפא פרסי.

חדא - גמרא,

וחדא - סברא.

סבר לה פי הא דאמר רבה בר בר חנה אמר רבי יוחנן:
כמה מהלך אדם בינוני ביום?
עשר פרסאות.

מעלות השחר ועד הנץ החמה - חמשה מילין,
משקיעת החמה עד צאת הכוכבים - חמשה מילין,
נמצא עוביו של רקיע אחד משה ביום.

מיתבי:

"דבי יהודה אומר:

עוביו של רקיע אחד מעשרה ביום.

תדע, כמה מהלך אדם בינוני ביום?

עשר פרסאות,

ומעלות השחר עד הנץ החמה?

ארבעת מילין.

משקיעת החמה ועד צאת הכוכבים?

ארבעת מילין,

נמצאת עוביו של רקיע אחד מעשרה ביום!"

תיובתא דרבא!

תיובתא דעולא!

תיובתא!

לימא תיהוי תיובתא דרבי יוחנן?

אמר לך:

אנא ביממא הוא דאמרי,

ורבנן הוא דקא טעו, דקא חשבו דקדמא וחשוכא.

לימא תיהוי תיובתא דרבי חנינא?

לא, "ויאצינו" (בראשית יט, טו) - שאני.

תא שמע:

"מצרים - היא ארבע מאות פרסה על ארבע מאות פרסה,

ומצרים - אחד מששים בכוש,

וכוש - אחד מששים בעולם,

ועולם - אחד מששים בגן,

וגן - אחד מששים בעדן,

ועדן - אחד מששים בגיהנם,

נמצא כל העולם כולו כביסוי קדירה לגיהנם!"

תיובתא.

תא שמע:

רַשִׁי

כל הישוב כולו. של בני אדם :
תחת כוכב אחד עומד. וכמה כוכבים יש ברקיע לאין מספר וכיון דכוכב אחד מחזיק את כל הישוב ורואין אנו שהישוב יותר מאלף פרסה הרי כמה כוכבים שברקיע ישוב אחד לכל כוכב בימים ובנהרות ומדברות ואילו אין ברקיע אלא ששה כוכבים הרי כאן ששת אלפים פרסי לעלמא וכ"ש שיש כוכבים יותר מוי אלפים כוכב לכל פרסה :

הולך למזרח. לסוף העולם לקץ שנים הרבה יראה אל אותו מקום שהיה רואהו כשהיה עומד במערב ואילו לא היה מחזיק כל הישוב כשהוא עומד במערב ורואהו על ראשו כשהוא למזרח לא היה רואהו על ראשו אלא מן הצד באלכסון כפי מה שעבר ונמשך מתחתיו :

עגלה. אותן כוכבים העשויים כעגלה והוא מזל שור :

בין עגלה לעקרב. ולא שמחזיק כל אויר שביניהם שהרי כמה כוכבים יש ביניהם וכל אחד כדי ישוב אלא ישוב בין שניהם עומד שהרי כל אדם רואה בצפונה עגלה ובדרומו עקרב :

ובכל הישוב. אינה מהלכת החמה אלא שעה אחת ביום חצי שש וחצי שבע חמה עומדת בראש כל אדם רואה החמה על ראשו והיינו אותה שעה שהחמה מהלכת ברקיע נגד היישוב :

תיובתא. דרבא דקתני דמדברות וימים ונהרות מחזיקות אחד עשר שיעורי ישוב וקא חזינן דישוב גדול מאד ונמצא עולה עולם לכמה אלפים תיובתא דרבא :

לאותו רשע. נבוכדנצר :
בן בנו של נמרוד. לאו דוקא בן בנו אלא כלומר מזרע נמרוד :

שהמריד. השיא עצה לאנשי דור הפלגה לבנות מגדל להלחם בצבא השמים שהוא היה מלך בבבל כדכתיב (בראשית י) ותהי ראשית ממלכתו בבל :

וכן בין רקיע לרקיע. לאורכו של עולם כמדת גובהו כדכתיב אשר ברא אלהים אדם על הארץ ולמקצה השמים וגוי במסכת חגיגה (דף יב.) דריש ליה הכי אלמא עולם מהלך חמש מאות שנה צא וחשוב עשר פרסאות ליום נמצא עולה לכמה אלפים ותיובתא דרבא :

דתנא רבי אליהו:
"רבי נתן אומר:

כל הישוב כולו - תחת כוכב אחד יושב.
תדע, שהרי אדם נותן עינו בכוכב אחד,
הולך למזרח - עומד כנגדו,
לארבע רוחות העולם - עומד כנגדו,
מנלל דכל הישוב כולו תחת כוכב אחד יושב!"

תיובתא.

תא שמע:

"עגלה - בצפון,
ועקרב - בדרום,
וכל הישוב כולו אינו יושב אלא בין עגלה לעקרב.
וכל הישוב כולו אינו הוה אלא שעה אחת ביום.
שאין חמה נכנסת לישוב אלא שעה אחת ביום.
תדע, שבחמש חמה במזרח, ובשבע חמה במערב,
חצי שש וחצי שבע - חמה עומדת בראש כל אדם."

תיובתא!

תא שמע:

ד"אמר רבן יוחנן בן זבאי:
מה תשובה השיבתו בת קול לאותו רשע,
בשעה שאמר: "אעלה על כמתי עב אדמה לעליון" (ישעיה יד, יד)?
יצתה בת קול ואמרה לו:

רשע בן רשע, בן בנו של נמרוד הרשע, שהמריד את כל העולם כולו עלי במלכותו,
כמה שנותיו של אדם?
שבעים שנה,

ואם בגבורת שמונים שנה,
שנאמר: "ימי שנותינו בהם שבעים שנה ואם בגבורות שמונים שנה" (תהלים צ, י).
מו הארץ עד לרקיע - מהלך חמש מאות שנה,
ועוביו של רקיע - מהלך חמש מאות שנה,
ובין כל רקיע לרקיע - מהלך חמש מאות שנה, וכן בין כל רקיע ורקיע.
"אך אל שאל תירד אל ירמתי בור" (ישעיה יד, טו)!"

תיובתא!

327. צד, ב

ר"י

גלגל כמין אופן ברקיע שהמזלות נתונים בו גלגל קבוע ואינו מגלגל אלא כעין אופן עגלה המונח בקרקע אבל המזלות מהלכים סביב הילוך מועט ואין מקיפין את הגלגל אלא כל מזל משמש את החמה נד ממקומו ומוליכו עד חברו וחוזר למקומו לפיכך אין עגלה נראית בדרום ולא עקרב בצפון שהרי אין מקיפין אלא מהלכין הילוך מועט וחוזרין:

לא מצינו עגלה בדרום ועקרב בצפון. ואי ס"ד גלגל חוזר ומזלות קבועין נמצא גלגל מוליך ומגלגל המזלות לכל ד' הרוחות כשם שהוא מגלגל והיינו כמין אופן ונתון ברקיע חציו למטה מן הרקיע וחציו למעלה מן הרקיע וכשעולה צדו זה שוקע צדו אחר לפי דברי חכמי אומות העולם שאומרים גלגל חוזר ולפי דברי חכמי ישראל שאומרים גלגל קבוע אין לפרש שוקע ועולה אלא במזלות:

דילמא כי בוצינא דריחיא. כברזל התחוב בנקב רחב שברחים שהשוכב עומד במקומו והברזל חוזר ואם באת לגלגל השוכב מתגלגל סביב הברזל והברזל עומד במקומו:

אי נמי כי צינורא דדשא. שהדלת סובבת בחור המפתן העליון והמפתן במקומו עומד ואם באת לגלגל המשקוף הוא מתגלגל סביב הציר והדלת עומד במקומו וכך הגלגל מתגלגל בפני עצמו ומוליך החמה והמזלות קבועים בגלגל אחר בתוכו ואותו הגלגל אינו זו ממקומו אלא גלגל חיצון מוליך חמה על פני כל המזלות אי נמי גלגל חמה מבפנים וגלגל המזלות מבחוץ:

למטה מן הרקיע. זורחת על הארץ כאשר אנו רואין ובלילה למעלה מן הרקיע זורחת ואינה נראית למטה: ה"ג וחכמי או"ה אומרים ביום למטה מן הרקיע ובלילה למטה מן הקרקע:

מעינות צוננין. אין לך מים נובעין שאינו צונן ביום יותר מבלילה ואע"פ שמי נהרות חמין הן ביום בחום הקיץ הוא זה מפני שרחקו ממקום נביעתן ונתחממו בחום העולם אבל תכף נביעתן הן צונן ביום לפי שהחמה גבוהה מהן:

ובלילה מעינות רותחין. שהחמה מחממתן תחת הקרקע תדע שבעלות השחר אתה רואה עשן על הנהרות:

בשפולו של רקיע. סמוך לקרקע בשולי הכיפה:

לפיכך כל העולם צונן. שאינה מהלכת אלא בצדי העולם:

ומעינות רותחים. דהיינו אצל המים מצדי העולם שהמעינות באות מהם:

בארבע שבילין. מהלכת גבורתה של חמה:

תנו רבנן:

"חכמי ישראל אומרים: גלגל קבוע, ומזלות חוזרין.

וחכמי אומות העולם אומרים: גלגל חוזר, ומזלות קבועין.

אמר רבי:

תשובה לדבריהם: מעולם לא מצינו עגלה בדרום ועקרב בצפון.

מתקיף לה רב אחא בר יעקב:

ודילקמא קבוצינא דריחיא.

אי נמי קצינורא דדשא.

חכמי ישראל אומרים: ביום חמה מהלכת למטה מן הרקיע ובלילה למעלה מן הרקיע.

וחכמי אומות העולם אומרים: ביום - חמה מהלכת למטה מן הרקיע

ובלילה למטה מן הקרקע.

אמר רבי: ונראין דבריהן מדברינו,

שביום מעינות צוננין, ובלילה רותחין".

תנא:

"רבי נתן אומר:

בימות החמה חמה מהלכת בגובה של רקיע,

לפיכך כל העולם כולו רותח ומעינות צוננין,

בימות הגשמים חמה מהלכת בשיפולי רקיע לפיכך כל העולם כולו צונן ומעינות רותחין".

תנו רבנן:

"בארבעה שבילין חמה מהלכת:

ניסון אייר וסיון - מהלכת בהרים, כדי לפשר את השלגין,

תמוז אב ואלול - מהלכת בישוב, כדי לבשל את הפירות,

תשרי מרחשון וכתסליו - מהלכת בימים, כדי ליבש את הנהרות,

טבת שבט ואדר - מהלכת במדבר, שלא ליבש את הזרעים".

328. צד, ב

רש"י

ולא אמרינן ליה קום עייל. ואי לא עיילת מיחייבת כרת: **ענוש כרת.** משום פסח אלמא אמרינן ליה קום מהול: **דרך רחוקה.** פטרה את הטהור והרי הוא בדרך רחוקה דחוץ לעזרה דרך רחוקה מיקרי דילפינן מריחוק מקום דמעשר מה להלן חוץ למקום הכשירו אף כאן חוץ למקום הכשירו והכשירו דפסח בעזרה היא הלכך לא אמרינן ליה קום עייל אבל אין דרך רחוקה בטמא דלאו משום טעמא דריחוק איפטר טמא אלא משום דלא מצי אכיל לאורתא והכי נמי אין דרך רחוקה לערל והאי דנקט טמא משום דלעיל (דף צג:) אמרו להאי שינויא גבי טמא וכיון דערל מצי לתקוני נפשיה מיחייב דלא פטריה רחמנא לטמא אלא משום דלא מצי למיכל באורתא והאי מצי למיכל והכי נמי ערל: **נאמר ריחוק מקום בפסח.** או בדרך רחוקה לכם (במדבר ט) ריחוק מקום במעשר כי ירחק ממך המקום (דברים יד) חוץ לחומות ירושלים אפילו פסיעה אחת דכתב כי לא תוכל שאתו ואין שאת אלא אכילה במסי מכות (דף יט:): **חוץ לאכילתו.** חומת ירושלים אבל חוץ לעשייתו דהיינו חומת עזרה לא דאמרינן קום עול: **חוץ לעשייתו.** דגמרינן מריחוק דמעשר הכי מה להלן חוץ להכשירו והכשירו דפסח בעזרה אלמא איכא תנאי דפליגי בדרי אליעזר ותנא דערל שלא מל פליג ואמר דלא פטר ר' אליעזר אלא בעומד חוץ למודיעים דלא מצינו למימר ליה קום עול: **הלך אחר רוב העומדים בעזרה.** אם רובן טמאין אע"פ שבחוץ ישראל טהורין הרבה יעשה בטומאה דדרך רחוקה היא לאותן העומדין מבחוץ ואינן חשובין בעושי פסח ובתרי הני [שבעזרה] אזלינן: הי"ג בתוספתא ר' יוסי הגלילי אומר דרך רחוקה שומע אני מהלך שנים ושלשה ימים כשהוא אומר ובדרך לא היה מגיד שמאסקופת עזרה ולחוץ קרוי דרך ובספרים היא משובשת:

["איזו היא דרך רחוקה?]

רבי אליעזר אומר:

מאיסקופת [העזרה ולחוץ].

ואף על גב דמצי עייל, ולא אמרינן ליה קום עייל?!

והא תנאי:

"יהודי ערל שלא מל - ענוש כרת,

דברי רבי אליעזר".

אמר אביי:

דרך רחוקה - לטהור,

ואין דרך רחוקה - לפטא.

רבא אומר:

תנאי היא,

דתנאי:

"רבי אליעזר אומר:

נאמר ריחוק מקום בפסח, ונאמר ריחוק מקום במעשר¹⁰,

מה להלן - חוץ לאכילתו,

אף כאן - חוץ לאכילתו.

רבי יוסי בר רבי יהודה אומר משום רבי אליעזר:

חוץ לעשייתו".

כמאן אזלא הא דאמר רבי יצחק בר רב יוסף:

בטמאים הלך אחר רוב העומדין בעזרה.

כמאן?

כרבי יוסי בר רבי יהודה שאמר משום רבי אליעזר.

¹⁰ כי ירחק ממך המקום אשר יבחר ה' אלהיך לשום שמו שם" (דברים יד, כד)

רפ"י

329. צד, ב

"אמר לו רבי יוסי:
לפיכך [נקוד על "ה"¹¹ לומר, לא מפני שרחוק ודאי, אלא מאיסקופת העזרה ולחוג"].

תניא:

"רבי יוסי הגלילי אומר:
"דרך רחוקה" - שומע אני מהלך שנים או שלשה ימים,
בשהוא אומר: "יבדרך לא היה" (במדבר ט, יג) - מגיד שמאסקופת העזרה ולחוג קרוי דרך".

¹¹ דבר אל-בני ישראל לאמר איש איש כי-יהיה-טמא לנפש או בדרך רחוקה לכם או לדרתיכם ועשה פסח לה' (במדבר ט, י)

330. צה, א

רס"י

מתני'

מצה וחמץ יש לו בבית. בגמי יליף לה לטעמא דכולה מתניתין:

גמ'

ככל חוקת הפסח וגו'. בפסח שני כתיב:

אותו. משמע גופו:

במצות שבגופו הכתוב מדבר. לא ריבה את השני לדין ראשון אלא במצות שבגופו כגון סדר עבודותיו ואכילת צלי אבל לא למצות שאינן בגופו כגון השבת שאור:

מצות שעל גופו מנין. כגון מצה ומרור שהן דברים אחרים ובאין חובה לו:

יכול אף מצות שלא על גופו. כגון השבת שאור ולקמיה פריך מנא תיתי והאמרת אותו משמע מצות שבגופו:

מה שבירת העצם מיוחדת. לקמן יליף לה בפרט וכלל דפרטי כתיבי ברישא והדר כלל על מצות ומרורים יאכלוהו וכן לא ישאירו ממנו עד בקר ועצם לא ישברו בו פרטי ככל חוקת הפסח יעשו אותו כלל ולקמיה מפרש לה:

איסי בן יהודה אומר. אינו צריך לא ישברו לכך אלא ללימוד אחר כדלקמן דאותו מצות שבגופו משמע: הא אמרת אותו במצות שבגופו גרסינן:

ה"ק. השתא דכתיב מצות ומרורים ואיתרבי מצוה שאינה גופו אלמא אותו לאו דוקא:

והוה ליה פרט וכלל. דפרטי כתיבי ברישא:

ואימא נעשה כלל מוסיף על הפרט. ואיתרבי כל מילי אפילו השבת שאור שאינה על גופו:

קמ"ל. ועצם לא ישברו דלא תדרוש כלל מוסיף על הפרט לרבויה כל מילי אפי' השבת שאור דאם כן כל הני פרטי למה לי אלא להכי כתבינהו לכולהו למידרש תוספתא דכללא אכל חד וחד ומרבי דומיא דפרטי ותו לא וכולהו פרטי הוו דגופו ודעל גופו והיינו דקאמר תנא דפרטי ועצם לא ישברו ממעט מצות שלא על גופו כגון לא תשחט על חמץ כדלקמן ולקמן בברייתא מפרשי מאי מרבי כללא דכל חד וחד ומאי ממעט פרטא:

מאי עביד ליה. מככל חוקת הפסח נפקא ליה דהא לדידיה אותו דוקא וממעט שלא על גופו וממילא מתרבה שבירת עצם דהא מצוה שבגופו היא ותמיהא לי אמאי לא בעי נמי לא ישאירו לאיסי מאי עביד ליה דהא מצוה שבגופו היא:

מיבעי ליה אחד עצם כו'. דהכי דרשינן בכיצד צולין (לעיל דף פה.). כשהוא אומר ועצם לא ישברו בפסח שני שאין ת"ל הוי אחד עצם כו':

ורבנן. דאמרי אותו לאו דוקא למאי איכתב:

שאינ שוחטין. פסח שני על היחיד שנדחה לו להכי כתב יעשו לשון רבים דכמה דאפשר לאהדורי אחר טמא חבירו להמנותו עמו מהדרינן כגון לטמא אחד בשרץ ואידי דכתיב יעשו כתיב אותו דאע"ג דכתיב ברישא יעשו אותו אי לא כתביה זימנא אחרייתי הוה אמניא אורחיה דקרא הוא:

צה, א משנה

מה בין פסח הראשון לשני?

הראשון - אסור ב"בל יראה" ו"בל ימצא",

והשני - חמץ ומצה עמו בבית.

הראשון - טעון הלל באכילתו.

והשני - אינו טעון הלל באכילתו.

זה וזה:

טעונין הלל בעשייתו.

ונאכליו צלי,

על מצה ומרורים,

ודוחין את השבת.

גמרא

תנו רבנן:

"כָּל חֶקֶת הַפֶּסַח יַעֲשׂוּ אֹתוֹ"¹² (במדבר ט, יב) - בַּמִּצְוָה שֶׁבַּגּוּפוֹ הַפְּתוּב מְדַבֵּר,

מִצְוָה שֶׁעַל גּוּפוֹ - מִנֵּינָן?

תְּלַמּוּד לֹמַר: "עַל מִצְוֹת וּמְרֻרִים יִאֲכַלְהוּ" (במדבר ט, יא).

יְכוּל אֶפִּילוּ כֹל מִצְוֹת שֶׁלֹּא עַל גּוּפוֹ?

תְּלַמּוּד לֹמַר: "וְעֵצֶם לֹא יִשְׁבְּרוּ בוֹ" (במדבר ט, יב),

מֵה שְׁבִירַת הָעֵצִים מִיּוֹחַד מִצְוָה שֶׁבַּגּוּפוֹ אֵף כֹּל מִצְוָה שֶׁבַּגּוּפוֹ.

אִיִּסי בֶּן יְהוּדָה אֹמֵר:

"יַעֲשׂוּ אֹתוֹ" - בַּמִּצְוֹת שֶׁבַּגּוּפוֹ הַפְּתוּב מְדַבֵּר.

אמר מר:

"יְכוּל אֵף מִצְוָה שֶׁלֹּא עַל גּוּפוֹ?"

הָא אָמַרְתָּ: בַּמִּצְוָה שֶׁבַּגּוּפוֹ הַפְּתוּב מְדַבֵּר!

הכי קאמר:

הַשְּׁתָּא דְאָמַרְתָּ: "עַל מִצְוֹת וּמְרֻרִים יִאֲכַלְהוּ",

אַלְמָא: "יַעֲשׂוּ אֹתוֹ" - לָאוּ דְנֻקָּא הוּא,

אַיִמָּא: הוּוּה לִיּה כִּפְרָט וְכָלְלִי - וְנַעֲשֶׂה כָּלֵל מוֹסִיף עַל הַפְּרָט,

וְאֶפִּילוּ כֹּל מִלֵּי נְמִי,

קָא מְשַׁמַּע לָן.

איסי בן יהודה, האי 'עצם' - מאי עביד ליה?

מיבעי ליה לאחד עצם שיש בו מוח, ואחד עצם שאין בו מוח.

ורבנן האי: 'יעשו אותו' מאי עבדי ליה?

מיבעי ליה שאין שוחטין את הפסח על היחיד,

דכמה דאפשר לאהדורי מהדרינן.

¹² לא ישאירו ממנו עד בקר ועצם לא ישברו בו כָּל חֶקֶת הַפֶּסַח יַעֲשׂוּ אֹתוֹ

331. צה, א-ב

ר"ט

ת"ל על מצות ומרורים וגו'. והדר כתיב כללא עליה לרבווי דומיא דידיה וכל מילי לא אמרינן דנירבי דא"כ כל הני פרטי למה לי ופרטא ממעט דכוותיה כדמפרש לקמן דכללא דכל חוקת הפסח מהדרינן אכולהו פרטא לרבווי בכל פרטא דומיא דידיה ולמעוטי מפרטי נמי דומיא דידיה ומחד מפרטיה ממעטינן בל יראה ובל ימצא לקמן וברייתא רמוזי מרמזא ואזלא כללי מאי מרבו ופרטי מאי ממעטי ודכוותיה מרבו וממעטי:

ואין לי. שיהא כלל מוסיף אלא על הפרט של עשה מצות ומרורים דכוותיה צלי אש שהוא מ"ע ופרט נמי ממעט דכוותיה השבתת שאור: ל"ת מנין. שירבה הכלל וכן הפרט ימעט ל"ת תייל לא ישאירו ממנו עד בקר וכתוב כללא לאהדורי עליה לרבווי דכוותיה לאו הניתק לעשה ולמעט בפרטיה לא יראה ולא ימצא דלאו שניתק לעשה ניהו כדמפרש במסקנא:

ואין לי אלא כו' ל"ת גמורה מנין. שירבה [הכלל] וימעט פרט תייל לא ישברו וכתב כללא לאהדורי עליה לרבווי דכוותיה בכללא ולמעוטי דכוותיה בפרטא כדלקמן:

בפרטיה מאי קא ממעט. דכל פרטא משמע מיעוטא דכוותיה דהכי משמע האי ולא מידי אחרינא השבתת שאור דהויא נמי כמצות עשה: ל"ת דמותיר לאו הניתק לעשה הוא דכתיב גבי ראשון והנוטר ממנו וגו':

לא תוציא. לאו הניתק לעשה הוא דכתיב בבית אחד יאכל לא תוציא וגו' ומשמע לא תוציא לאוכלו אלא בבית אחד יאכל בעמוד והחזר קאי אם הוציאו ולית ליה להאי תנא הא דתני בכיצד צולין (שם) האוכלו הרי זה בל"ת דובשר בשדה טרפה (שמות כב) אלא מותר להחזירו ולאוכלו:

ולא יראה. ואם נראה תשביתוהו לעולם הוא בעמוד והשבת כל ימות המועד:

בכלליה דעצם לא ישברו בו. דמרבני לא תעשה גמור:

מאי קא מרבי אל תאכלו ממנו נא. דחייב בפסח שני:

לא תשחט על חמץ. דמותר לשוחטו על חמץ כדתנן מצה וחמץ עמו בבית אע"ג דכבר מייעט ליה מהשבתת שאור ומבל יראה הוה אמינא הני מילי שלא בשעת שחיטה אבל בשעת שחיטה לא להכי איצטריך למעוטי מלא תשחט:

תנו רבנן:

"כָּל חֶקֶת הַפֶּסַח יַעֲשׂוּ אֹתוֹ."

יכול נשם שהראשון אסור ב'בל יראה' ו'בל ימצא', כן שני אסור ב'בל יראה' ו'בל ימצא'? תלמוד לומר: 'על מצות ומרורים יאכלהו'.

ואין לי אלא מצות עשה, מצות לא תעשה - מנין?

תלמוד לומר: "לא ישאירו ממנו עד בקר"¹³ (במדבר ט, יב).

ואין לי אלא מצות לא תעשה שניתק לעשה,

מצות לא תעשה גמור מנין?

תלמוד לומר: "ועצם לא ישברו בו".

מה הפרט מפורש: מצות עשה, ולא תעשה שניתק לעשה, ולא תעשה גמור,

אף כל מצות עשה, ולא תעשה שניתק לעשה, ולא תעשה גמור."

בכלליה ד'מצות ומרורים' מאי קא מרבי?

צלי אש.

בפרטיה מאי קא ממעט ליה?

השבתת שאור.

איפוך אנא!

מצוה דגופיה עדיף.

בכלליה ד'לא ישאירו ממנו עד בקר' - מאי קא מרבה ליה?

"לא תוציא ממנו"^{14, 15}.

בפרטיה מאי קא ממעט ליה?

"לא יראה ולא ימצא"¹⁶.

איפוך אנא!

מצוה דגופיה עדיף.

צה, ב. בכלליה ד'עצם לא ישברו בו' מאי קא מרבה?

"אל תאכלו ממנו נא" (שמות יב, ט).

בפרטיה מאי קא ממעטי?

"לא תשחט על חמץ דם זבחי" (שמות לד, כה).

איפוך אנא!

מצוה דגופיה עדיף.

¹³ לא ישאירו ממנו עד בקר ועצם לא ישברו בו

¹⁴ בבית אחד יאכל לא-תוציא מן-הבית מן-הבשר חוצה ועצם לא תשברו-בו.

¹⁵ מסורת הש"ס

¹⁶ מסורת הש"ס.

332. צה, ב

רש"י

השיר יהיה לכם. ביום שתגאלו מן הגלות:
 כליל התקדש חג. כמו שאתם נוהגים לשורר בליל התקדש חג ואין לך לילי חג להטעין שירה חוץ מלילי פסחים על אכילתו:
 לילה המקודש לחג. כגון פסח ראשון:
 שאין מקודש לחג. כגון ליל אכילת פסח שני שאינו י"ט:
 לילה. דפסח שני מיעט אבל יום שהוא זמן עשייתו לא מיעט והרי הוא כפסח ראשון שטעון הלל בשעת שחיטתו כדאמרן בתמיד נשחט (לעיל דף סד.). ולקמן (דף קיז.). אמרינן נביאים שביניהן תקנו להם שיהו אומרים על כל פרק ופרק וכל דבר חידוש:

"הראשון - טעון הלל באכילתו, [והשני - אינו טעון הלל באכילתו]."

מנא הני מילי?

אמר רבי יוחנן משום רבי שמעון בן יהוצדק:
 אמר קרא: "השיר יהיה לכם כליל התקדש חג" (ישעיה ל, כט) - לילה המקודש לחג טעון הלל, לילה שאין מקודש לחג - אין טעון הלל.

333. צה, ב

רפ"י

אפשר כו'. דכיון דדבר מצוה הוא טעון הלל:
נוטלין את לולביהן. אגררא נסבא דברייתא היא הכי בפרק בתרא (שם):

"זֶה וְזֶה טְעוּנֵינוּ הַלֵּל בְּעִשְׂיָתוֹ."

מאי טעמא?

איבעית אימא:
?לילה קא ממעט יום לא קא ממעט.

ואיבעית אימא:
אפשר ישראל שוחטין את פסחיהו, ונוטלין את לולביהו, ואין אומרים הלל?!

334. צה, ב

רפ"י

צלי. דאיתרבי מכלליה דמצות ומרורים:
דוחה את השבת. דבשני כתיב ביה במועדו למי"ד קרבן ה' לא הקריב במועדו בשני (לעיל דף צג.).
יחזור ויעשה בטומאה. בתמיה אלא מוטב ידחה לגמרי:
טעון לינה. לילה הראשון ילין בירושלים מיכן ואילך רשאי לדור חוץ לחומה בתוך התחום והיינו לאהליך לאהל שחוץ לחומה ולא לביתו ממש דהא י"ט הוא ועוד דקא בעי לאיתויי עולת ראייה:
הנאכל לששה. שאוכלין עליו מצות ששה ימים ולישנא דקרא נקט וקרא לדרשה אתא ללמד על ימות הפסח שהן רשות באכילת מצה חוץ מלילה הראשון בפרק בתרא (דף קכ.).
טעון לינה. לילה אחד בתוך העיר:

"וְנֹאכְלִין צְלִי".

שֶׁבֶת - אֵין,
 טוּמְאָה - לֹא.

מִתְנַיִתִין דְּלֹא כְּרַבִּי יְהוּדָה.
 דְּתַנְיָא:

"דוחה את השבת, ואין דוחה את הטומאה.
רבי יהודה אומר:
 אף דוחה את הטומאה".

מאי טעמיה דתנא קמא?

מפני טומאה דחיתיו, יחזור ויעשה בטומאה!?

וְרַבִּי יְהוּדָה?

התורה חזרה עליו לעשותו בטהרה,
 לא זכה יעשה בטומאה.

תנו רבנן:

"פסח ראשון - דוחה את השבת,
 פסח שני - דוחה את השבת.
 פסח ראשון - דוחה את הטומאה
 פסח שני - דוחה את הטומאה.
 פסח ראשון - טעון לינה,
 פסח שני - טעון לינה".

"דוחה את הטומאה"
 קמאן?

כְּרַבִּי יְהוּדָה.

וְלִרְבִּי יְהוּדָה טְעוֹן לִינָה?
 וְהָא תַנְיָא:

"רבי יהודה אומר:

מניין לפסח שני שאין טעון לינה?
שנאמר: "ופנית בבקר והלכת לאהליך"¹⁷ (דברים טז, ז),
 ונתיב: **"ששת ימים תאכל מצות"**¹⁸ (דברים טז, ח),
 הנאכל לששה - טעון לינה,
 שאין נאכל לששה - אין טעון לינה!"

תרי תנאי ואליקא דרבי יהודה.

¹⁷ ובשלת ואכלת במקום אשר יבחר ה' אלהיך בו ופנית בבקר והלכת לאהליך
¹⁸ ששת ימים תאכל מצות וכיום השביעי עצרת לה' אלהיך לא תעשה מלאכה

335. צה, ב

רפ"י

מתני'

לא יאכלו ממנו זבין. דגבי טמא לנפש כתיב איש איש נדחה ואין ציבור נידחין אבל גבי זיבה אף ציבור נדחין בפרק אלו דברים (לעיל דף סז.):

ואם אכלו פטורין מכרת. דאוכל קדשים בטומאה כדיליף בברייתא בגמרא אבל מביאת מקדש לא פטרינהו רחמנא:

ורבי אליעזר פוטר. אף מכרת דביאת מקדש וטעמא יליף בגמרא:

גמ'

וישלחו מן המחנה כו'. ות"ק לא דריש להכי דכולהו איצטריכו כדאמרינן באלו דברים (שם) לחלקם למחנותיהם:

משנה

הפסח שבא בטומאה, לא יאכלו ממנו: זבין וזבות נדות ויולדות. ואם אכלו - פטורין מנדרת. ורבי אליעזר פוטר אף על ביאת מקדש.

גמרא

תנו רבנן:

"זבין וזבות, נדות ויולדות שאכלו בפסח שבא בטומאה, יכול יהו חייבין?"

תלמוד לומר: "כל טהור יאכל בשר,

והנפש אשר תאכל בשר מזבח השלמים אשר לה' וטומאתו עליו ונכרתה"¹⁹ (ויקרא ז יט-כ).

נאכל לטהורים - חייבים עליו משום טמא,

ושאינו נאכל לטהורין - אין טמאין חייבין עליו משום טמא.

רבי אליעזר אומר:

יכול דחקו זבין ומצורעין ונכנסו לעזרה בפסח הבא בטומאה, יכול יהו חייבין?

תלמוד לומר: "וישלחו מן המחנה כל צרוע וכל זב וכל טמא לנפש" (במדבר ה, ב).

בזמן שטמאי מתים משתלחין - זבין ומצורעין משתלחין,

אין טמאי מתים משתלחין - אין זבין ומצורעין משתלחין.

¹⁹ והבשר אשר יגע בכל טמא לא יאכל באש ישרף והבשר כל טהור יאכל בשר, והנפש אשר תאכל בשר מזבח השלמים אשר לה' וטומאתו עליו ונכרתה הנפש ההיא מעמיה

336. צה, ב - צו, א

רש"י

ונכנסו להיכל. מקום שלא הותרו שם דאין שם צרכי פסח ואלו כהנים אסורין ליכנס לשם אלא לצורך משום דכתיב אל יבא בכל עת וזה שנכנס בטומאה יכול יתחייב על ביאת מקדש בטומאה:

אפילו מקצת מחנה. אע"פ שאין משתלחין מכל מחנה שכינה שהרי מותרין בעזרה טמאי מתים בפסח הבא בטומאה משתלחין מיהא ממקצתו מן ההיכל:

איכא דאמרי כו'. ורבא לקולא פשט דאין חייבין על ביאת מקדש דהיכל:

אל מחוץ למחנה תשלחום. היינו היכל כדסמיך ליה אשר אני שוכן בתוכם:

וישלחו מן המחנה. עזרה כד קבל רבי וני"ל דאיכא גרסי' לה כל היכא דקרינא אל מחוץ למחנה שצריך להוציאם לגמרי אף מן העזרה קרינא ביה מן המחנה היכל וכל היכא דלא קרינא ביה אל מחוץ לא קרינא ביה וישלחו מקצת מחנה: אימורין פסח. כגון כליות ויותרת הכבד:

מהו. מי מחייבי משום אוכלי קדשים בטומאה אי לא:

אישתרי נמי טומאת אימורין. דלא מיחייבי בהו משום טומאה ואע"ג דאסירי משום זרות וכל זר לא יאכל קדש (ויקרא כב):

מכדי. אוכל אימורין בטומאה מהיכא אתרבי לחיובא:

מטומאת בשר. דכתיב גבי אוכל בשר בטומאת הגוף אשר לה' לרבות את האימורין והנפש אשר תאכל בשר מזבח השלמים אשר לה':

היכא אקטרינהו. שלא הזכר בו מזבח:

שויסקי. בשר צלי בשפוד: ג' מזבחות. להזאת הדם אבל להקטרת אימורין לא היה שם מזבח:

בְּעֵי רַב יוֹסֵף:

דְּחָקוּ טַמְאֵי מַתִּים וְנִכְנסוּ לְהִיכָל בְּפֶסַח הַבָּא בְּטוֹמְאָה, מַהוּ?

מְדַאֲשְׁתְּרֵי טוֹמְאָת עֲזָרָה אִישְׁתְּרֵי נְמֵי טוֹמְאָת הִיכָל, אוֹ דִילְמָא מַאי דְאִישְׁתְּרֵי אִישְׁתְּרֵי, מַאי דְלֹא אִישְׁתְּרֵי לֹא אִישְׁתְּרֵי?

אָמַר רַבָּא:

אָמַר קְרָא: "וַיִּשְׁלְחוּ מִן הַמַּחֲנֶה" - אֲפִילוּ מִקְצַת מַחֲנֶה.

אִיכָא דְאָמְרֵי:

אָמַר רַבָּא:

אָמַר קְרָא: "וַיִּשְׁלְחוּ מִן הַמַּחֲנֶה ... אֶל מַחוּץ לְמַחֲנֶה תִּשְׁלַחְוּם"²⁰ (במדבר ה, ב-ג), כֹּל הֵיכָא דְקָרִינָן בֵּיהּ: "אֶל מַחוּץ לְמַחֲנֶה תִּשְׁלַחְוּם" - קָרִינָן בֵּיהּ: "וַיִּשְׁלְחוּ מִן הַמַּחֲנֶה".

בְּעֵי רַב יוֹסֵף:

דְּחָקוּ טַמְאֵי מַתִּים וְאָכְלוּ אִימורֵי פֶסַח הַבָּא בְּטוֹמְאָה?

צו, א

מְדַאֲשְׁתְּרֵי טוֹמְאָת בְּשַׁר אִישְׁתְּרֵי נְמֵי טוֹמְאָת אִימורִין, אוֹ דִילְמָא: מַאי דְאִישְׁתְּרֵי אִישְׁתְּרֵי, מַאי דְלֹא אִישְׁתְּרֵי - לֹא אִישְׁתְּרֵי.

אָמַר רַבָּא:

מְפָדֵי טוֹמְאָת אִימורִין מֵהֵיכָא אֵיתְרַבֵּי?

מִטוֹמְאָת בְּשַׁר,

דְּכָתִיב: "אֲשֶׁר לֶה"י"²¹ (ויקרא ז, כ) - לְרַבּוֹת אֶת הָאִימורִין.

כֹּל הֵיכָא דְאִיתִיהּ לְטוֹמְאָת בְּשַׁר, אִיתִיהּ לְטוֹמְאָת אִימורִין.

כֹּל הֵיכָא דְלִיתִיהּ לְטוֹמְאָת בְּשַׁר - לִיתִיהּ לְטוֹמְאָת אִימורִין.

בְּעֵי רַבִּי זִירָא:

אִימורֵי פֶסַח מְצָרִים - הֵיכָא אֲקַטְרִינְהוּ?

אָמַר לִיה אַבְי:

וּמֵאן לִימָא לֵן דְּלֹא שְׁוִיסְקֵי עֲבוּד?

וְעוֹד, הָא תֵּנָא רַב יוֹסֵף:

"שְׁלֶשֶׁה מְזַבְחוֹת הָיוּ שָׁם:

עַל הַמִּשְׁקוֹף

וְעַל שְׁתֵּי הַמְּזוּזוֹת",

וְתוּ מִיָּדֵי אַחֲרִינָא לֹא הָוָה.

²⁰ וַיִּשְׁלְחוּ מִן הַמַּחֲנֶה כל צרוע וכל זב וכל טמא לנפש מזכר עד נקבה תשלחו אֶל מַחוּץ לְמַחֲנֶה תִּשְׁלַחְוּם

²¹ והנפש אשר תאכל בשר מזבח השלמים אֲשֶׁר לֶה' ונכרתה הנפש ההיא מעמיה

337. צו, א

ר"י

מתני'

מקחו מבעשור. אומר זה לשם פסח דכתיב בעשור לחדש הזה וגו' (שמות יב): וטעון הזאה באגודת אזור גרסי':
לילה אחד. מפרש בגמרא:

גמ'

למשמרת. ביקור שלא יהא בו מום מבקרין אותו כל ארבעה וכתוב הזה היינו דממעטי [פסח דורות וכל] שאר קרבנות:
מה להלן כו'. וכי היכי דלדורות בתמיד בעי ביקור הייה ודאי לפסח דורות:

ופסח דורות נמי כו'. בניחותא: **שיהו כל עבודות של חדש הזה כזה.** כל פסחי דורות הוקשו זה לזה ומיהו לענין מקחו מבעשור אמעיט מהזה והאי הזה דגבי ביקור דריש ליה למלתא אחריתא כדמפרש ואזיל:
אלא הזה. דגבי ביקור למה לי:
למעוטי פסח שני. מביקור ארבעה ימים:

דכוותיה. דהוי יום אחד כמו פסח מצרים וכי קא ממעט דכוותה ממעט והזה דגבי מקחו מבעשור על כרחיך למעוטי פסח דורות אתא דאילו למעוטי שני לא איצטריך דהא אימעיט מהאי הזה דגבי ביקור ומימעיט מביקור ארבעה ימים וממקח עשור דתרוייהו משתמע מההוא קרא דלמשמרת משמע ביקור ומקח ואידך הזה ממעט פסח דורות ממקח בעשור אבל מביקור ארבעה ימים לא ממעט ליה אם לא הפרישו מבעשור יבקר שנים ושלושה טלאים מבעשור ובשעת שחיטה יקח אי מהן:

לכדר' אליעזר בן עזריה ורבי עקיבא. בפ"ק דברכות נאמר כאן בלילה הזה ונאמר להלן ועברתי בארץ מצרים בלילה הזה כו':
ערל. שמתו אחיו מחמת מילה:

משנה

מה בין פסח במצרים לפסח דורות?
פסח מצרים מקחו מבעשור,
וטעון הזאה,
באגודת אזור,
על המשקוף,
ועל שתי המזוזות,
ונאכל בחפזון,
בלילה אחד,
ופסח דורות נוהג כל שבעה.

גמרא

מנא לן?

דכתיב: **"דברו אל כל עדת ישראל לאמר בעשור לחדש הזה ויקחו²²"** (שמות יב, ג), **"זה" - מקחו מבעשור, ואין פסח דורות מקחו מבעשור.**

אלא מעתה: **"והיה לכם למשמרת עד ארבעה עשר יום לחדש הזה"** (שמות יב, ו), **הכי נמי זה טעון ביקור ארבעה ימים קודם שחיטה, ואין אחר טעון ביקור? והתניא:**

"בן בג בג אומר:

מניין לתמיד שטעון ביקור ארבעה ימים קודם שחיטה?

שנאמר: "תשמרו להקריב לי במועדו"²³ (במדבר כח, ב),

ולהלן הוא אומר: "והיה לכם למשמרת עד ארבעה עשר" (שמות יב, ו),

מה להלן טעון ביקור ארבעה ימים קודם שחיטה,

אף בן טעון ביקור ארבעה ימים קודם שחיטה!"

שאני התם:

דכתיב: "תשמרו".

ופסח דורות נמי,

הכתיב: "ועבדת את העבדה הזאת בחדש הזה"²⁴ (שמות יג, ה),

שיהו כל עבודות חדש זה כזה.

אלא ההוא "הזה"?

למעוטי פסח שני, דכוותיה.

אלא מעתה דכתיב: "ואכלו את הפסח בלילה הזה" (שמות יב, ח),

הכי נמי דזה, נאכל בלילה ואין אחר נאכל בלילה!?

אמר קרא: "ועבדת את העבדה"²⁵ (שמות יג, ה).

אלא "הזה" למה לי?

לכדרבי אלעזר בן עזריה ורבי עקיבא.

אלא מעתה דכתיב: "וכל ערל לא יאכל בו" (שמות יב, מו),

הכי נמי ד"בו" - אינו אוכל, אבל אוכל בפסח דורות!?

אמר קרא: "ועבדת".

²² דברו אל כל עדת ישראל לאמר בעשור לחדש הזה ויקחו להם איש שה לבית אבות שה לבית

²³ צו את בני ישראל ואמרת אלהם את קרבי לחמי לאישי ריח ניהוחי תשמרו להקריב לי במועדו

²⁴ והיה כי יביאך ה' אל ארץ הכנעני והחיתי והאמורי והחיווי והיבוסאי אשר נשבע לאבותיך לתת לך ארץ זבת חלב ודבש ועבדת את העבדה הזאת בחדש הזה

²⁵ ועבדת את העבדה הזאת כחודש הזה

רש"י

בן נכר. שנתנכרו מעשיו לאביו שבשמים נראה בעיני דלא גרסינן גבי הדדי כל ערל וגוי כל בן נכר וגוי הכי נמי כו' אלא הכי גרסי' כל ערל לא יאכל בו הכי כו' אמר קרא ועבדת אלא בו למה לי בו המרת דת פוסלת ואין המרת דת פוסלת בתרומה ואיצטריך למיכתב ערל כו' ולא גרסי' אלא מעתה תושב ושכיר כו' דהא תושב ושכיר כולי' קרא יתירא הוא דתושב ושכיר אוכל בפסח דתושב זה קנוי כסף קנין עולם ונרצע ושכיר זה עבד עברי הקנוי קנין שנים ותרוייהו ישראל מעליא נינהו ואכלי בפסח כדאמרין ביבמות בהערל (דף ע.) וקרא יתירא הוא ומופנה לגזירה שוה נאמר תושב ושכיר בפסח ונאמר תושב ושכיר בתרומה כדמפרש ליה התם ואידי דכתביה כתב בו ידיה וללשון הספרים לא ידענא מאי שינויא דקא משני בו המרת דת פוסלת מאי שייך המרת דת גבי תושב ושכיר הא ישראל מעליא נינהו ועוד הא דרשה מבו דגבי בן נכר דרשינן לה בהערל (שם:) ומלתה אותו אז הבעלים יאכל בו ואי לא מל את עבדו לא יאכל איהו דמילת זכריו ועבדיו מעכבת בפסח אם יש לו בן העומד למול או עבד אינו אוכל פסח עד שימול אותם דכתיב המול לו כל זכר ואז יקרב לעשותו:

כדובה א"ר יצחק. בפי הערל (דף עד.) נאמר ממנו בפסח ונאמר ממנו במעשר מה להלן ערל אסור בפסח אף כאן ערל אסור במעשר:

אָלָא "בו" - לְמָה לִי?

"בו" - אֵינוֹ אוֹכֵל, אָבֵל הוּא - אוֹכֵל בְּמִצְחָה וּמְרוֹר.

אָלָא מֵעֵתָהּ: **"כָּל בֶּן נֹכֵר לֹא יֹאכֵל בו"** (שמות יב, מג), הֲכִי נִמִּי "בו" - אֵינוֹ אוֹכֵל, אָבֵל הוּא בְּפֶסַח דְּדוֹרוֹת!?

אָמַר קָרָא: **"וְעַבְדְּתָּ"**.

אָלָא "בו" - לְמָה לִי?

"בו" - מְשׁוּמְדוֹת פּוֹסְלוֹת, וְאִין מְשׁוּמְדוֹת פּוֹסְלוֹת בְּתְרוּמָה. וְאִיצְטְרִיךְ לְמִיכְתָּב **"עֵרֵל"**, וְאִיצְטְרִיךְ לְמִכְתָּב **"בֶּן נֹכֵר"**.

דְּאִי כְּתָב רַחֲמָנָא **"עֵרֵל"** - מְשׁוּם דְּמֵאִיס, אָבֵל בֶּן נֹכֵר לֹא מֵאִיס, אִימָא לֹא. צְרִיכָא.

וְאִי אֲשַׁמְעִינָן **"בֶּן נֹכֵר"** מְשׁוּם דְּאִין לְבוֹ לְשָׁמַיִם, אָבֵל עֵרֵל, דְּלְבוֹ לְשָׁמַיִם, אִימָא לֹא. צְרִיכָא.

אָלָא מֵעֵתָהּ: **"תּוֹשֵׁב וְשֹׁכֵר לֹא יֹאכֵל בו"** (שמות יב, מו), הֲכִי נִמִּי דְּ"בו" - הוּא אֵינוֹ אוֹכֵל, אָבֵל אוֹכֵל הוּא בְּפֶסַח דְּדוֹרוֹת!?

אָמַר קָרָא: **"וְעַבְדְּתָּ"**.

אָלָא "בו" - לְמָה לִי?

"בו" - מְשׁוּמְדוֹת פּוֹסְלוֹת, וְאִין מְשׁוּמְדוֹת פּוֹסְלוֹת בְּתְרוּמָה.

אָלָא מֵעֵתָהּ: **"וּמִלְתָּהּ אֹתוֹ, אִזּוּ יֹאכֵל בו"**²⁶ (שמות יב, מד), הֲכִי נִמִּי דְּ"בו" אֵינוֹ אוֹכֵל, אָבֵל אוֹכֵל בְּפֶסַח דְּדוֹרוֹת!?

אָמַר קָרָא: **"וְעַבְדְּתָּ"**.

אָלָא "בו" - לְמָה לִי?

"בו" מִילַת זְכָרְיוֹ וְעַבְדְּיוֹ מְעַכְבֵּת, וְאִין מִילַת זְכָרְיוֹ וְעַבְדְּיוֹ מְעַכְבֵּת בְּתְרוּמָה.

אָלָא מֵעֵתָהּ דְּכְתִיב: **"וְעֵצֶם לֹא תִשְׁבְּרוּ בו"** (במדבר ט, ט), הֲכִי נִמִּי דְּ"בו" אֵינוֹ שׁוֹבֵר, אָבֵל שׁוֹבֵר בְּפֶסַח דְּדוֹרוֹת!?

אָמַר קָרָא: **"וְעַבְדְּתָּ"**.

אָלָא "בו" - לְמָה לִי?

"בו" - בְּכִשּׁוֹר, וְלֹא בְּפֶסוּל.

אָלָא מֵעֵתָהּ דְּכְתִיב: **"אֵל תֹּאכְלוּ מִמֶּנּוּ נָא"**²⁷ (שמות יב, ט), **"מִמֶּנּוּ"** אִי אֵתָהּ אוֹכֵל, אָבֵל אֵתָהּ אוֹכֵל נָא בְּפֶסַח דְּדוֹרוֹת!?

אָמַר קָרָא: **"וְעַבְדְּתָּ"**.

אָלָא "מִמֶּנּוּ" - לְמָה לִי?

לְכַדְרָבָה אָמַר רַבִּי יִצְחָק.

²⁶ וכל עבד איש מקנת כסף ומלתה אתו אז יאכל בו

²⁷ אל תאכלו ממנו נא ובשל מבושל במים

רש"י

בחפזון. במהירות:

.338 צו, א

וְנֹאכַל בְּחֶפְזוֹן."

מָנָא לָן?

דְּאָמַר קָרָא:

"וְאִכְלִיתֶם אֹתוֹ בְּחֶפְזוֹן"²⁸ (שמות יב, יא),

"אוֹתוֹ" - נֹאכַל בְּחֶפְזוֹן,

וְאִין אַחַר נֹאכַל בְּחֶפְזוֹן.

339. צו, א-ב

רש"י

ו**אלא אחמץ**. דאיסור חימוצו נוהג כל שבעה מכלל דלילה אחד דקתני מתניי בפסח מצרים אחמץ קאי וה"ק ואין חימוצו נוהג אלא לילה אחד ופסח דורות נוהג כל שבעה: **יום א'**. משמע כל היום: **לא יאכל חמץ היום**. וסמיך ליה היום אתם יוצאים: **אלא**. הכי משמע ונאכל בחפזון בלילה אחד והי"ה דפסח דורות נמי לילה אחד ופסח מצרים חימוצו נוהג כל היום ופסח דורות כל שבעה:

"פסח דורות נוהג כל שבעה".

אמאי קאי?

אילמא אפסח - פסח כל שבעה מי איכא?

צו, ב.

אלא אחמץ.

מפלל דבפסח מצרים לילה אחד ותו לא?

והתניא:

"דבי יוסי הגלילי אומר:

מנין לפסח מצרים שאין חימוצו נוהג אלא יום אחד?

תלמוד לומר: "ולא יאכל חמץ" (שמות יג, ג),

וסמיך ליה: "היום אתם יצאים"²⁹ (שמות יג, ד)!"

אלא, הכי קאמר: לילה אחד, והוא הדין לפסח דורות, וחימוצו - כל היום, ופסח דורות נוהג כל שבעה.

340. צו, ב

רס"י

משנה

אמר רבי יהושע:

שמעתי: שתמורת פסח קריבה

ותמורת פסח אינה קריבה.

ואין לי לפרש.

אמר רבי עקיבא:

אני אפרש.

הפסח שנמצא קודם שחיטת הפסח - ידעה עד שיסתאב, ימכר, ויביא בדמיו שלמים.

וכן תמורתו.

אחר שחיטת הפסח - קרב שלמים.

וכן תמורתו.

גמרא

לימא: פסח קרב ופסח אינו קרב!

הא קא משמע לן:

דאיכא תמורת הפסח דלא קרבה.

איתמר:

רבה אמר:

קודם שחיטה, לאחר שחיטה שנינו.

רבי זירא אמר:

קודם חצות, לאחר חצות שנינו.

ולרבי זירא, הא קתני: "קודם שחיטת הפסח!"

אימא כך:

קודם זמן שחיטת הפסח.

כתנאי:

"הפסח שנמצא קודם שחיטה - ידעה,

לאחר שחיטה - יקרב.

רבי אליעזר אמר:

קודם חצות - ידעה,

לאחר חצות - יקרב."

מתני' שמעתי. מרבתי:

שתמורת הפסח קריבה.

שלמים אחר הפסח:

ותמורת הפסח אינה קריבה.

ויש תמורת פסח שאינה קריבה

היא עצמה שלמים אלא רועה

עד שיסתאב במום ותמכר ויביא

בדמיה שלמים דמותר הפסח

קרב שלמים:

ואין לי לפרש. שכחתי על איזה

שמעתי תקרב ועל איזה שמעתי

תרעה:

הפסח. שאבד והפריש אחר

תחתיו ונמצא הראשון קודם

שחיטת השני דהיה עומד לפנינו

בשעת שחיטה הרי קבעתו שעת

שחיטה בשם פסח וזה שלא

הקריבו דחהו בידים לא יקרב

עוד הוא עצמו שלמים דאין זה

מותר הפסח אלא פסח [דחוי]:

וכן תמורתו. אם המיר הוא בו

בהמת חולין אחרי כן הרי הוא

כמוהו אין קרב הוא עצמו

שלמים אלא דמיו ואם לאחר

שחיטת השני נמצא הרי לא

קבעתו שעת שחיטה בשם פסח

ולא נדחה בידים ויביא שלמים

ויקרב הוא עצמו שלמים וה"ה

דמצי למיתני רבי יהושע אומר

פסח קרב ופסח אינו קרב

ובגמרא פריך לה:

גמ'

דאיכא תמורת הפסח דלא

קרבה. ולא אמרינן מתחלה

שלמים היא ואפילו המיר קודם

שחיטה לא קבעתה זמן

השחיטה בשם פסח ואין בה

דחוי אלא אף היא נקבעת בפסח

ונדחת. קודם שחיטה ואחר

שחיטה. דוקא שנינו במשנתנו

ולא שנינו בה זמן שחיטה

דהיינו חצות ואשמעינן דאפילו

היה אבוד בשעת חצות אם

נמצא קודם שחיטת השני הוא

נקבע ונדחה הואיל ונדחה

להקריבו לפסח:

קודם חצות שנינו. שעת חצות

היא הקובעתו בפסח אם נמצא

קודם חצות קבעתיה חצות

שהרי נראה וכי לא אקרביה

דחייה אבל נמצא אחר חצות

אפי' נמצא קודם שחיטה אין

כאן קביעות ולא דחוי:

קודם שחיטה. של שני:

קודם חצות. ונתכפר באחר

ירעה:

אחר חצות. ונתכפר באחר:

יקרב זה שלמים. ואע"פ

שבשעת שחיטת השני הרי הוא

עומד בפנינו:

341. צו, ב - צז, א

רש"י

לא שנו. דתמורה קרבה אלא שנמצא אחר שחיטה שאפ"י הפסח לא נדחה אבל נמצא קודם שחיטה שהוא עצמו נדחה אע"פ שתמורתו לא נדחית בידים אינה קרובה שהרי מכת קדושה דחוייה באה:

אם כשב. הוא מקריב גבי שלמים כתיב אם יתירא הוא דמצי למיכתב כשב הוא מקריב אי"נ כשב קדריש דהא כתיב לעיל מיניה אם מן הצאן קרבנו ובפרשה תחתונה אמור ואם עז קרבנו מכלל דעד השתא בכשב איירי דאין לך עוד בצאן אלא כשב:

למה לי קרא. הא מותר הפסח הוא ונפקא לן מוזבחת פסח דמותר הפסח אחר חצות קרב שלמים כדאמרן באלו דברים (לעיל דף ע:.) ותמורתו כ"ש דקריבה דלא עדיפא מיניה:

והמיר בו אחר שחיטה. ואשמעינן דאע"ג דאיהו לא קרב תמורתו קריבה הואיל ולא הוקדשה קודם שחיטה:

כשב. קרא יתירא כדפרישית מדכתיב בתריה ואם עז מכלל דעד השתא בכשב איירי:

לאליה. דבכל קרבנות כשב אליה כתיבא עם האימורין בשלמים חלבו האליה (ויקרא ג) ובאשם כתיב (שם ז) את כל חלבו ירים ממנו את האליה וגו' וחטאת כאשם אבל פסח אימורין גופייהו לא כתיבי בהדיא אלא כדנפקא לן (לעיל דף סד:) מאת דמם תורוק ואת חלבם תקטיר הלכך אלייתו צריכה להתרבות בקרבנות שבשור לא הוזכרה אליה באימוריו: ושלמים הבאין מחמת פסח. מותר פסח כגון תמורתו ופסח שנתכפרו בעליו באחר כך שמעתי:

לכל מצות. מצות שלמים גרסינן שיהא דין כל חומר שלמים עליהן לשון אחר הבאין מחמת פסח חגיגת ארבעה עשר וזו שמעתי [וכך קבל רבין]:

ואם. הפסק הוא להפסיק בין כשב לעז שבכשב נתפרשה אליה כדכתיב האליה תמימה לעומת העצה ממקום שהכליות יועצות ובה הכתוב והפסיק ולמד על העז שאינה טעונה אליה להקריב אליה שלה למזבח יש מפרשין עז אין לו אליה וטעות הוא בידם שהרי ממקום שהכליות יועצות היא ניטלית ועוד מה לימד הכתוב הואיל ואין לו:

איכא דמתני. להאי לא שנו דרבה: לא שנו. שאף תמורתו דחוייה אלא שנמצא קודם שחיטה והמיר בו קודם שחיטה דכי שחטיה דחינהו לתרוייהו הני שהיו ראויין ועומדים לפסח ונקבעו:

אבל המיר בו אחר שחיטה. אע"פ שהפסח רועה התמורה קריבה שהרי לא נדחית:

מידי דלא חזי ליה. שעדיין לא הוקדש:

יכול אף לפני הפסח כן תמורת הפסח שנמצא לפני פסח (שני) תהא קריבה שלמים: תלמוד לומר הוא. פסח הוא הפסח כשר קרב ואין תמורתו קריבה לאו תמורת ההוא דקרב קא ממעט אלא הכי קאמר יש תמורת פסח שאינה קריבה:

"אחר שחיטת הפסח יביא שלמים [וכן תמורתו]".

אמר רבא:

לא שנו אלא שנמצא אחר שחיטה, והמיר בו אחר שחיטה. אבל נמצא קודם שחיטה, והמיר בו אחר שחיטה, תמורתו מכת קדושה דחוייה קא אתא, לא קרבה.

אייתיביה אב"י:

"אם כשב" ³⁰ (ויקרא ג, י),

מה תלמוד לומר: "אם כשב"?

לרבות תמורת הפסח אחר הפסח שקרבה שלמים."

היכי דמי?

אילמא שנמצא אחר שחיטה והמיר בו - אחר שחיטה פשיטא! למה לי קרא? אלא לאו, שנמצא קודם שחיטה והמיר בו אחר שחיטה!

לא, לעולם שנמצא אחר שחיטה, והמיר בו אחר שחיטה, קרא אסמכתא בעלמא.

אלא קרא למאי אתא?

פדתניא:

"כשב" - לרבות את הפסח לאליה.

נשהוא אומר: "אם כשב" - לרבות פסח שעברה שנתו, ושלמים הבאין מחמת פסח, לכל מצות שלמים, שטעון סמיכה ונסכים ותנופת חזה ושוק, וכשהוא אומר: "ואם עז" ³¹ (ויקרא ג, יב) - הפסיק הענין, לימד על העז שאין טעונה אליה."

איכא דמתני לה ארישא:

"הפסח שנמצא קודם שחיטת הפסח,

ידעה עד שישתאב, וימכר, ויביא בדמיו שלמים, וכן תמורתו".

אמר רבא:

לא שנו אלא: שנמצא קודם שחיטה והמיר בו קודם שחיטה. אבל נמצא קודם שחיטה והמיר בו אחר שחיטה. תמורתו קריבה שלמים.

מאי טעמא?

כי קבעה שחיטה, מידי דחזי ליה, מידי דלא חזי ליה לא קבעה.

אייתיביה אב"י:

"אם כשב" - מה תלמוד לומר?

לרבות תמורת הפסח אחר הפסח שקריבה שלמים,

יכול אף לפני הפסח בן?

תלמוד לומר: "הוא" (שמות יב, כו) ³²,

צ"א,

³⁰ אם כשב הוא מקריב את קרבנו

³¹ ואם עז קרבנו

רש"י

פשיטא. דלא קרבה דהא הוקבעה ונדחה בפסח ואע"ג דלעיל אמר מתני' הא קא משמע לן דאיכא תמורת פסח דלא קרבה קרא מיהא לא איצטריך לאשמעין הכי: ה"ג אמר שמואל כל שבחטאת מתה כו' ור' יוחנן אמר אין הפסח קרב שלמים אלא שנמצא אחר שחיטה אבל קודם שחיטה לא. כל שבחטאת מתה חמש חטאות מתות הלכה למשה מסיני כונסן לכיפה והן מתות ולד חטאת ותמורת חטאת וחטאת שמתו בעליה וחטאת שנתכפרו בעליה על ידי האחרת שאבדה זאת ואחר כך נמצאת ושעברה שנתה ונקט שמואל גבי פסח סימנא ביה ואמר כל שבחטאת מתה אי מיתרע הכי בפסח קרב שלמים וקא סלקא דעתך דאכולהו מתות דחטאת דאשתכחן גבי פסח קרב שלמים דהיינו תמורת פסח ופסח שמתו בעליו ושכיפרו בעליו ושעברה שנתו קריבין שלמים:

"הוא" - קרב, ואין תמורת הפסח קריבה.

היכי דמי?

אלימא: שנמצא קודם שחיטה, והמיר בו קודם שחיטה - פשיטא! למה לי קרא?
אלא לאו, שנמצא קודם שחיטה והמיר בו לאחר שחיטה!
תויבתא לרבא,

תויבתא.

342. צז, א

ר"י

וכל שבחטאת רועה. לקמן מפרש מאי היא ומיתה רועיה לאו קולא וחומרא איכא בחדא מאידך והאי דנקט גבי מיתה דחטאת בפסח קרב וגבי רעיה דחטאת בפסח רעיה לאו טעמא קא יחיב ביה דמשום דהכא מתה הכא קרב אלא סיימנא בעלמא הוא: **וכללא הוא.** דכל שבחטאת רועה בפסח רועה:

דריש לקיש. במס' תמורה בפרק ולד חטאת (דף כב.) והתם מוטיב לה ממתניתין דהתם דקתני ושעברה שנתה כו' ומתרץ לה דהכי קתני שעברה שנתה ואבדה (או אבדה) ונמצאת בעלת מום:

כאילו עומדת בבית הקברות. כל מקום שהיא רואין כאילו היא בבית הקברות שאין כהן נכנס שם לשוחטה ורועה עד שתסתאב ותימכר ויפלו דמיה נדבה לשופרות שכתוב עליהן נדבה ומקייצים בה את המזבח זה מדרשו של יהודה הכהן במסכת תמורה (דף כג.) שכל מותר חטאת ואשם לקיץ המזבח חוץ מחטאות מתות שהן הלכה למשה מסיני:

כשב לרבו' כו'. קתני מיתה פסח שעברה שנתו קרב: ה"ג כי קאמר שמואל באבודין בדחויין לא אמר ובאבודין מי משכחת לה כו'. כי אמר שמואל כל שבחטאת מתה לאו אכלהו קאי אלא אכפרו בעליה לחודא שהיא על ידי איבוד ואמתו בעליה לא קאי דלא משכחת ביה רועה אלא אכפרו בעליה לחוד משכחת ליה לרועה כדלקמן וגבי פסח נמי אכפרו בעליו קאי וכללא הוא דכל פסח שכיפרו בעליו באחר רועה אם כיוצא בו בחטאת רועה וקרב שלמים אם כיוצא בו בחטאת מתה אבל אם חטאת דחוייה כגון עברה שנתה שעומדת בפנינו והרי היא דחוייה מהקריב לא אמר:

והרי אבודה בשעת הפרשה. חטאת שאבדה עד שהפריש אחרת תחתיה ונמצאת קודם הקרבת השניה לרבנן דפליגי עליה דרבי במס' תמורה (דף כב.): ואמרי דלרעיה אזלא דתנן המפריש חטאת כו':

אין חטאת מתה. משום כיפרו בעליה אלא האבודה בשעת כפרה ונמצאת אחר שנתכפרו הבעלים הא נמצאת קודם כפרה כיון דאמרי רבנן לא מתה הויא לה מותר חטאת ורועה ודמיה לשופרות:

ואילו בפסח. כי האי גוונא אבד בשעת הפרשה ונמצא קודם שחיטה אחר חצות **קרב שלמים.** כו' זירא דאמר קודם חצות ואחר חצות שנינו אלמא פסח שהיה לפנינו בשעת כפרה ובלבד שיהא אבוד בחצות קרב שלמים:

שמואל כו' סבירא ליה. ורועה בחטאת דקאמר שמואל לקמיה מפרש והוא הדין דמצי לתרוצי שמואל כרבה סבירא ליה דאמר קודם שחיטה שנינו ובפסח נמי אבוד בשעת הפרשה רועה ולקמן מפרש לה בלישנא אחרינא הכי:

נמצא קודם חצות. אפילו לרי' זירא רועה דקבעתיה חצות: **קודם חצות.** שהיא שעה שאינה ראויה לו להקרבה:

לאו אבוד הוא. ואפילו הפריש אחר תחתיו קודם שנמצא לאו (מיתה) אבוד חשיב ליה: **דאמר רבא.** גבי חטאת אבידת לילה והפריש אחרת תחתיה בלילה ונמצאת (תחתיה) לאור הבוקר אפילו לרבי לאו למיתה אזלא אלא לרעיה הואיל ולילה לאו שעת הקרבה היא:

אמר שמואל:

כל שבחטאת - מתה,

בפסח - קרב שלמים.

וכל שבחטאת - רועה,

בפסח - נמי רועה.

ורבי יוחנן אמר:

אין הפסח קרב שלמים אלא כשנמצא אחר שחיטה,

אבל קודם שחיטה - לא.

מתקיף לה רב יוסף:

כללא הוא?!

והרי חטאת שעברה שנתה דלרעיה אזלא,

דאמר רבי שמעון בן לקיש:

חטאת שעברה שנתה רואין אותה כאילו היא עומדת בבית הקברות, ורועה.

ואילו בפסח כי האי גוונא קרב שלמים,

דתניא:

"כשב" - לרבות את הפסח לאליה.

נשהוא אומר: "אם כשב" - לרבות את הפסח שעברה שנתו,

ושלמים הבאין מחמת פסח,

לכל מצות שלמים - שטעונים: סמיכה ונסכים ותנופת חזה ושוק.

נשהוא אומר: "ואם עז" - הפסיק הענין ללמד על העז שאין טעון אליה!"

אמר ליה:

כי קאמר שמואל - באבודין,

בדחויין - לא אמר.

ואבוד מי משפחת לה?

והרי אבודה בשעת הפרשה,

לרבנן דלרעיה אזלא,

דתנן:

"הפריש חטאתו ואבדה,

והפריש אחרת תחתיה ונמצאת הראשונה,

והרי שתייהן עומדות,

אחת מהן תקרב, ושניה תמות,

דברי רבי.

וחכמים אומרים:

אין חטאת מתה אלא שנמצאת לאחר שנתכפרו בעלים" (תמורה כב.).

הא קודם שנתכפרו בעלים - רועה.

ואילו בפסח, היכא דאבד, ונמצא אחר חצות קודם שחיטה קרב שלמים!

שמואל כרבי סבירא ליה,

דאמר: אבודה למיתה אזלא.

והא כל אבודה לרבי מתה,

ואילו בפסח, היכא דאבד קודם חצות, ונמצא קודם חצות - רועה!

קודם חצות לאו אבוד הוא, כדרבא.

דאמר רבא:

אבידת לילה לאו שמה אבידה.

ר"ק

אלא רועה לרבי. באבודין היכי משכחת לה דתיקום כל שבחטאת רועה דשמואל:
לאחריות. שאם תאבד האחת יביא חבירתה והכא איכא לאקשווי הא לאו אבודה היא אלא דקא מותיב ליה קושיא אחריתי:
ה"ג והא אלו בפסח כי האי גוונא קרב שלמים. דהיינו מותר הפסח גמור שהרי לכך הופרש ואין כאן דחוי:
אלא. לא תיבעי רועה בחטאת היכא משכחת לה דשמואל כר"ש ס"ל דאמר במסכת תמורה חמש חטאות מתות הנזכרות למיתה מתות הן בכל ענינים שאתה מוצא וחטא' שכיפרו בעליה מתה בכל שהיא בין שנמצאת קודם כפרה בין שנמצאת לאחר כפרה בין שהפרישה לאחריות מתה הנותרת:
והא רועה לר' שמעון לית ליה. ומאי היא דקאמר שמואל כל שבחטאת רועה:
שמואל נמי חדא קאמר כל שבחטאת מתה. דהיינו כיפרו בעליה מ"מ בפסח קרב שלמים ותו לא אמר מידי ועל כרחין כיון דכל אבודין בפסח קריבין שלמים ושמואל חדא קאמר מוקמי לה כר"ש דאי כר' או כרבנן דאית להו רועה בחטאת מאי סימנא קא נקיט שמואל למימר חדא כל שבחטאת מתה בפסח קרב שלמים הלא אף הרועה בחטאת קריבה שלמים בפסח אבל השתא דס"ל כר"ש הוי סימן שלם דאין לך אבוד בחטאת שאינו מת ואין לך אבוד בפסח שאינו קרב:
ומאי קא משמע לן. שמואל כיון דכל אבודין בחטאת מתין ואתא שמואל למימר כל אבודין בפסח קריבין שלמים מתניתין היא הפסח שנמצא אחר שחיטה ומתצינן לה לעיל אחר זמן שחיטה יקרב אלמא קסבר האבוד בחצות יקרב:
לאפוקי מדרבי יוחנן. דפליג עליה ואמר אין הפסח קרב שלמים אלא שנמצא אחר שחיטה:
אבל נמצא קודם שחיטה. ואע"ג דאבוד היה בחצות רועה דשחיטת השניה קבעה ליה לקמא בדחוי:
קא משמע לן. שמואל דאמר כל שבחטאת מתה וכר' שמעון דאמר אבודה בשעת הפרשה מתה ואשמעינן שמואל אבוד בשעת הפרשה ובחצות שהוא נקרא אבוד אפי' נמצא קודם שחיטה קרב שלמים דחצות הוא דקבעיה בדחוי והשתא אע"ג דאוקימנא לשמואל חדא קאמר ליכא לאוקומא כל שבחטאת מתה אמתו לה בעליה דהא כל מתו בעליה מתות ואלו פסח מתו בעליו אחר חצות רועה וקבעתיה חצות וליכא למימר דסבירי ליה שמואל חצות לא קבעה דהא ר' יוחנן בר פלוגתיה הא סברא אית ליה הלכך על כרחיך באבודין מוקמינן ליה ועוד דר' יוחנן בר פלוגתיה אאבודין פליג דקאמר נמצא:
הכי גרסינן לישנא אחרינא ואלו בפסח היכא דאבד ונמצא אחר חצות קודם שחיטה קרב שלמים. ולעיל קא מיהדר והרי אבודה בשעת הפרשה לרבנן וכו' ואלו בפסח האבוד בחצות והפריש אחר תחתיו ונמצא זה אחר חצות קרב שלמים כר' זירא ואע"ג דאבוד היה בשעת הפרשה:
ומשני בלישנא אחרינא שמואל כרבה סבירא ליה דאמר קודם שחיטה שנינו שהנמצא קודם שחיטה רועה בפסח כרבנן בחטאת:
ופרכינן והא מדאמר ר' יוחנן עלה אין הפסח קרב שלמים אלא שנמצא אחר שחיטה. מכלל דשמואל אמר אפילו נמצא קודם שחיטה קרב שלמים דלאו שחיטה קבעה אלא חצות קבעה וזה כיון דבחצות אבוד היה קרב שלמים אלמא לשמואל אבוד בשעת הפרשה אע"פ שהיה בשעת כפרה קרב שלמים:
אלא שמואל כר' סבירא ליה. כדלעיל עד קא משמע לן חצות קבע:

אלא, רועה לרבי, היכי משכחת לה?

צ"ב

פדרבי אושעיא.

דאמר רבי אושעיא:

הפריש שתי חטאות לאחריות, מתכפר באחת מהן ושניה תרעה.

והא אילו בפסח פי האי גוונא קרב שלמים!

אלא שמואל כרבי שמעון סבירא ליה,

דאמר: חמש חטאות מתות.

והא רועה לרבי שמעון לית ליה כלל!

שמואל נמי חדא קאמר:

כל שבחטאת מתה בפסח קרב שלמים.

ומאי קא משמע לן?

לאפוקי מדרבי יוחנן,

דאמר: אין הפסח קרב שלמים אלא שנמצא אחר שחיטה,

אבל קודם שחיטה - לא.

אלמא: שחיטה קבע.

קא משמע לן: חצות קבע.

לישנא אחרינא:

ואילו בפסח היכא דאבד ונמצא אחר חצות, קודם שחיטה - יקרב שלמים!

שמואל כרבה סבירא ליה,

דאמר: שחיטה קבע.

והא מדקאמר רבי יוחנן עלה:

אין הפסח קרב שלמים אלא שנמצא אחר שחיטה, אבל קודם שחיטה - לא.

אלמא: שחיטה קבע.

מפלל דשמואל סבר: חצות קבע.

אלא, שמואל כרבי סבירא ליה,

דאמר: אבודה למיתה אזלא.

והא כל אבודין לרבי - מתין,

ואילו בפסח, היכא דאבד קודם חצות, ונמצא קודם חצות - רועה!

קסבר: קודם חצות לאו אבוד הוא,

וקסבר: חצות קבע.

343. צז, ב - צח, א

רפ"י

מתני'

או זכר בן שתי שנים. דאינו ראוי לפסח:
 ירעה עד שישתאב ויביא בדמיו שלמים. דקבעתיה הפרשה אע"פ שמעיקרו דחוי הוא הרי הוא כקבוע שנדחה שאין הוא עצמו קרב שלמים אלא דמיו:
 המפריש פסחו ומת. לקמיה מפרש אימת מית:
 לא יביאנו בנו אחריו לשם פסח. דהוה ליה פסח שמתו בעליו ואין כאן מנויין:

גמ'

שמע מינה בעלי חיים נדחין. בהמה שנדחת בחיים דחוויה דחוי גמור שאף לכשנראית למה שהיתה ראויה אינה קריבה אלא רועה דהא דתנן תרעה ולא קרבה שלמים היא גופה שזו היא ראיתה כמתחלה שכל מותר פסח קרב שלמים ודלא כר"ש דאמר בעלי חיים אין נדחין בפרק שני שעירי (יומא דף סג:) דגמרינן מבעל מום שנדחה ולכשעבר מומו נראה ומרישא נמי שמעינן לה אלא משום דמהא שמעינן תלת נקט לה הכא:

ושמע מינה דחוי מעיקרא הוי דחוי. דהא נקבה או זכר בן שתי שנים מתחלתו לא נראה למה שהוקדש וקאמר ירעה ולא יקרב שלמים הוא עצמו ואיכא למאן דאמר במסכת סוכה (דף לג:) דאין דחוי אלא הנראה ונדחה:

ושמע מינה יש דחוי בדמים. כדפרישית:

בכמה מקומות בגמ' מצינו לשון זה גבי הא דאמר רבי יוחנן בהמה של שני שותפין הקדיש חציה וחזר ולקח חציה קדושה ואינה קריבה שמע מינה תלת כו' כי הכא ובמסכת קדושין (דף ז:) ובזבחים (דף יב.) ולמדתי פירושה ממסכת כריתות (דף כז.) דגרס התם בלשון הזה ש"מ קדושת דמים נדחה כלומר שמע מינה אפילו דבר שלא קדש תחלה להקרבת גופו אלא לדמיו כגון הקדיש חציה וחציה השני חולין דחוי ליקרב לגופו בתחלת הקדישו אינו קרב עוד לעולם דהואיל ונדחה ידחה ולא תימא אין דחוי בקדשים אלא הקדיש לגופו ונדחה מהקריב אבל קדושת דמים לא אלימא למימר ביה תורת דחוי ואי אתיא לה שעת הכשר הקרבה כגון הכא דחזר ולקח חציה תקרב והכא נמי הכי פרישנא לה יש דחוי בדמים כגון נקיבה לפסח לא חזיא גופה לפסח אלא כי אקדשה לדמים אקדשה ואידי דחוויה דלא חזיא לאקרובי גופה לדבר שהוקדשה לה אמרינן תדחה לעולם אפילו לאחר הפסח דכל מותר הפסח הוי שלמים ונקיבה לשלמים מחזא חזיא דקתני מתני' דמי שלמים אבל גופה לא אלמא אלימא קדושת דמים לומר בה תורת דחוי ולא אשכחן דפליגי תנאי בהא מילתא מיהו טובא אשמעינן תשובת רבנו ע"כ ותמיהא לי אמאי גרע ממותר הפסח שראוי לפסח כדאמרינן בהאשה (לעיל דף פט:) ונטרחו ונייתי במותר:

משנה

המפריש נקבה לפסחו, או זכר בן שתי שנים: ירעה עד שישתאב וימכר, ויפלו דמיו לנדבה לשלמים.
 המפריש פסחו ומת:
 לא יביאנו בנו אחריו לשם פסח, אלא לשם שלמים.

צח, א

גמרא

אמר רב הונא בריה דרב יהושע: ששמע מינה תלת. ששמע מינה: בעלי חיים נדחין. ושמע מינה: דחוי מעיקרא הוי דחוי. ושמע מינה: יש דחוי בדמים.

344. צח, א

רפ"י

בנו נמנה עמו. אם היה בנו נמנה עמו ועדיין יש לו בעלים:

אי נימא דמית קודם חצות. ובו ביום הא חל אנינות עליה ברישא ותו לא חיילא עליה חיובא דפסח להביאו בפני עצמן כדתנן (לעיל דף צא.) וכולן אין שוחטין עליהן בפני עצמן ומתני קתני יביאנו דמשמע הוא עצמו:

אלא דמת אחר חצות. דכיון דחיילא עליה דין פסח ברישא שוחט לעצמו ולא חיישין שמא יביאוהו לבית הפסול דמזהר זהיר משום חובת פסח דחייל עליה מעיקרא אבל כי חיילא אנינות ברישא לא זהיר ובמת יום או יומים קודם לא מצי לאוקמא אלא סתמא דמילתא בו ביום היו מפרשין פסחיהן:

הא קבעתו חצות. לפסח ואידחי משלמים דהא תנן (לעיל דף צו:) הפסח העומד בחצות ולא הקריבו ירעה:

לשם פסח שני. אם לא עשה את הראשון מפני אנינותו:

לצדדין קתני. מת אחר חצות דחיילא עליה זמן חיובא דפסח ברישא ובנו נמנה עמו ונשאר לו בעלים יביאנו לשם פסח אין בנו נמנה עמו לא מיירי בה מידי וממתני שמעינן ירעה דהא קבעתי חצות:

מת קודם חצות ואין בנו נמנה עמו יביאנו לשם שלמים. דלא קבעתיה חצות ואם בנו נמנה עמו לא איצטריך לאורויי בה מידי דודאי מיקרב לפסח שני ואשמעינן מינה דהיכא דחל עליה חיובא דפסח ברישא שוחטין עליו:

ל"א הא חל עליה אנינות ברישא. ותו לא חיילא עליה חיובא דפסח והא דתנן (לעיל דף צ:) שוחטין על האונן ה"מ היכא דחיילא חובת פסח עליה ברישא והדר חל עליה אנינות:

שהיה אביו גוסס בחצות. ומת לאחר חצות בנו נמנה עמו יביאנו לשם פסח דהא חל עליה חיובא דפסח ברישא אין בנו נמנה עמו יביאנו לשם שלמים דכיון דבחצות היה גוסס ורוב גוססין למיתה לא קבעתיה חצות:

לעולם דמית אחר חצות. ודקשיא לך היאך יקרב שלמים הא קבעתיה חצות ואידחי ר' שמעון היא דאמר בסדר יומא בפי' ב' שיעירי (סג:) בעלי חיים אין נדחין אלא מחמת מום או אתנן ומחיר שאינן ראויין אבל למה שהוא ראוי יקרב והאי חזי לשלמים:

ה"ג רבינא אמר כגון שהפרישו אחר חצות ומתו בעליו אחר חצות. בנו נמנה עמו יביאנו לשם פסח דחיובא דפסח חיילא ברישא אין בנו נמנה עמו יביאנו לשלמים דכיון דבחצות עדיין לא הופרש אין כאן קבע לדחות וקסבר תנא דידן חצות קבע ולא כל שאר זמן שחיטה:

"המפריש פסחו וְמת:

לא יביאנו בנו אחריו לשם פסח, אלא לשם שלמים".

תנו רבנן:

"המפריש את פסחו וְמת,

אם בנו ממונה עמו - יביאנו לשום פסח, אין בנו ממונה עמו - יביאנו לשום שלמים לשש עשר".

"לשש עשר" - אין,

לחמשה עשר - לא.

קא סבר: נדרים ונדבות אין קריבין ביום טוב.

דמית האב - אימת?

אילמא דמית קודם חצות - "בנו ממונה עמו יביאנו לשום פסח",

הא חלה אנינות עילויה מעיקרא!

אלא דמית אחר חצות - "אין בנו ממונה עמו יביאנו לשום שלמים",

הא קבעתיה חצות!

אמר רבה³³:

לעולם דמית קודם חצות,

ומאי "יביאנו לשום פסח"?

לשום פסח שני.

אבי אמר:

לצדדין קתני:

מת אחר חצות, בנו ממונה עמו - יביאנו לשום פסח.

מת קודם חצות, ואין בנו ממונה עמו - יביאנו לשום שלמים.

רב שרביא אמר:

לעולם דמית לאחר חצות,

וכגון שהיה אביו גוסס בחצות.

רב אשי אמר:

לעולם דמית לאחר חצות,

ורבי שמעון היא,

דאמר אין בעלי חיים נדחין.

רבינא אמר:

כגון שהפרישו אחר חצות, ומתו בעלים אחר חצות,

וקא סבר: חצות קבע.

345. צח, א-ב

ר"י

מתני'

הפסח שנתערב בזבחים. שלשה טלאים א' של פסח וא' של אשם וא' של עולה ונתערב הפסח ביניהן כולם ירעו עד שישתאבו וימכרו ויביא בדמי היפה שבהן עולה דשמה היפה עולה היה ובדמי היפה שבהן אשם שמא היפה אשם היה ובדמי היפה שבהן פסח אם קודם הפסח [נסתאבו] ואם לאחר הפסח נסתאבו יביאנו שלמים דשמה היפה פסח היה ואותו מותר שהוא צריך להוסיף על השנים עד שיגיעו לדמי היפה שבהן יפסיד מביתו משלו וא"ת הרי הוא מחליף שמביא שלמים בדמי האשם או בדמי העולה והרי קדושת הבהמה חלתה על מעות דמיה ואין משנין מקדושה לקדושה כשבא לחללן להבהמות כך הוא עושה אם יפה שבהן שוה סלע מביא ג' סלעים מביתו ונוטל הסלע האחת ואומר כל מקום שהיא העולה הרי מחוללת על הסלע זו ויביא ממנו עולה ונוטל סלע השנית ואומר כל מקום שהוא האשם הרי הוא מחולל על סלע זו ומביא בו אשם וכן לשלמים:

נתערב בבכורות. שמתן דמן ומתן דם הפסח שוה ואין טעונין תנופת חזה ושוק ולא סמיכה ונסכים: **ר"ש אומר.** אם כל החבורה כולה כהנים היו יאכלו את כולם בו בלילה ויקרב פסח לשם פסח כל מקום שהוא והבכורות לשם בכור בכל מקום שהן:

גמ'

והא קא מיייתי קדשים לבית הפסול. לר"ש קא פריך דממעט בזמן אכילת הבשר ושורפו לנותר עד בקר שלא כדין משום ספק פסח והל"ל ירעו שדין הבכור לשני ימים ולילה אחד:

מביאין קדשים לבית הפסול. למעט בזמן אכילתו מוטב מלנתקן לרעייה: **ישחטו בצפון.** כחומר אשם ולא כשלמים בכל מקום ויאכלו כחומר שבהן כתורת האשם לזכרי כהונה ליום ולילה לפנים מן הקלעים:

לבית הפסול. שממעט בזמן אכילת השלמים אלא ירעו:

ורבנן. דאמרי אין מביאין היכי עבדינן לפסח שנתערב בבכורות בשלמא גבי אשם שנתערב בשלמים או פסח שנתערב בעולה ואשם איכא למימר ירעו וימכרו ויביא בדמיהן אותן קרבנות כדאמרן לעיל אבל בכור נאמר בו לא תפדה ואין לו פדיון ואינו תופס את דמיו ואינו יוצא מקדושתו לחול על המעות אלא נאכל במומו לכהן ופסח בר פדיון הוא ואינו נאכל בלא פדיון:

ממתין עד שיוממו ויביא בהמה שמינה. ביפה שבהן:

ונימא כל היכא דאיתיה לפסח תיחול. קדושתיה אהנך מעות ומייתי בהנך מעות שלמים כדין מותר הפסח:

ואכיל להו. לכל התערובת:

בתורת בכור בעל מום. ואיזו היא תורתו אין נשחט באטליז ואין נמכר באטליז ואין נשקל בליטרא ואם היה מכיר בפסח שנפדה היה שוחטו ומוכרו באטליז אם ירצה:

משנה

הפסח שנתערב בזבחים:
נולן ירעו עד שישתאבו וימכרו,
ויביא בדמי היפה שבהן ממין זה, ובדמי היפה שבהן ממין זה, ויפסיד המותר מביתו.

נתערב בבכורות:

רבי שמעון אומר:

אם חבורות כהנים - יאכלו.

צה,ב גמרא

והא קא מיייתי קדשים לבית הפסול?

רבי שמעון לטעמיה,

דאמר מביאין קדשים לבית הפסול.

דתנו:

"אשם שנתערב בשלמים?

רבי שמעון אומר:

ישחטו בצפון,

ויאכלו בחומר שבהם.

אמרו לו:

אין מביאין קדשים לבית הפסול" (זבחים עה, ב).

ורבנן, היכי עבדינן?

אמר רבא:

נמתין לו עד שיוממו ויביא בהמה שמינה.

וליקא: כל היכא דאיתיה לפסח, תחול עליה דהאי ואכיל להו בתורת בכור בעל מום.

346. צח, ב - צט, א

רפ"י

מתני'

צא ובקש. את האבוד ושחוט עלינו :
אם שלו נשחט ראשון. הואיל והם אמרו לו שחוט עלינו על שלו הם נמנין ושוב אין יכולין להימנות על שלהן ושלחן ישרף דפסח בלא בעלים הוא ואוכלין כולן משלו :
ואם שלהן נשחט ראשון הוא אוכל משלו. שהרי לא נמנה על שלהן והם אוכלין משלהן שהרי חזרו בהן מן האבוד ומשכו ידיהן ממנו :
והן אינן אוכלין עמו. שמא שלהן נשחט ראשון ונמשכו מזה :
ושלהן יצא לבית השריפה. שמא שלו נשחט ראשון ואין נמנים על השני :
ופטורין מפסח שני. דממה נפשך בראשון נימנו ואכילה לא מעכבא :
אמר להם אם אחרתי שחטו עלי. יחיד שהלך לבקשו ואמר לבני חבורה אם אחרתי שחטו עלי והמנוני עמכם והן לא אמרו שחוט עלינו :
הוא אוכל עמהן. ושלו ישרף דכיון שהמנוהו על שלהן הרי נמשך מן הראשון וחזר בו משליחותו :
ושלו יצא לבית השריפה. שמא שלהן נשחט ראשון ונמשך משלו שהרי עשאן שלוחין :
ופטור מפסח שני. ממה נפשך בראשון יצא :
אמר להם. שחטו עלי אם אחרתי ואמרו לו בקש ושחוט עלינו יאכלו כולן מן הראשון דהם שלוחיו והוא שלוחם :
ואם אין ידוע איזהו נשחט ראשון. ישרפו שניהם ופטורין מפסח שני :
אינן אחראין זה לזה. אין אחריות וטענה זה על זה ואין זה וזה חוששין איזו נשחט ראשון אלא הן אוכלים משלהם והוא אוכל משלו :
אלו מושכין להם אחד. מן הפסחים ואלו מושכין אחד :
אחד. מבני חבורה זו בא לו אצל חבורה זו ואחד מוזהב לו אצל זו :
וכן הם אומרים. לאותו יחיד הבא אצלן :
אם שלנו הוא פסח זה. שמשכנו אלינו ויפה ביררנו את שלנו משוך ידיך משלך והימנה עמנו על שלנו ואם שלך הוא פסח זה הרי אתה עליו וידינו משוכות משלנו ויהא לבני חבורה האחרת ונמנינו על זה שלך נמצא אם החליפו הרי זה הומשכו כל חבורה וחבורה משלהן ונמנו על אותו שביירו וכן בני חבורה השניה אומרים ליחיד הבא אצלך ועל כרחינו צריך אחד מאלו לבוא אצל אלו ולימנות עמהן ולא אמרינן ימשכו אלו משלהן בכל מקום שהוא ואלו משלהן ויחזרו וימנו אלו על האחד ואלו על האחד משום דאמרינן בברייתא בגמי בין לרבי יהודה בין לר' יוסי אסור לימשך כל בני חבורה מן הפסח להניחו בלא בעלים ועכשיו כשהאחד מבני החבורה זו בא אצל החבורה האחרת ממה נפשך אין כאן פסח בלא בעלים אם יפה ביררו הרי כל חבורתו עליו חוץ מן האחד שפירש מהן ומשך ידו ואם הם החליפו הרי הלך אחד מהם עם חבורה האחרת וכשמשכו הנותרים את ידיהן ממנו נשאר הוא עליו :
וכן חמש חבורות של חמש חמש. בני אדם שנתערבו פסחיהם כל חבורה וחבורה מושכים להם א' מן הפסחים וחמש אנשים שבכל חבורה וחבורה מתחלקין לחמשה פסחים שאם החליפו לא יא כאן פסח שלא יהא אחד מבעליו הראשונים עליו :
וכן הם אומרים. כשנעשו עתה חבורות חדשים אומרים הארבעה לאחד אם שלך הוא פסח זה ידי ארבעתינו משוכין מארבעה פסחינו בכל מקום שהן ונימנינו עמך וכך הן חוזרין ואומרים לשני וכן הארבעה לכל א' שבחבורה וכן כל חבורה וחבורה :
שנתערבו פסחיהן. ראובן ושמעון שנתערבו פסחיהן ראובן מושך לו אחד ושמעון מושך לו אחד ראובן הולך וממנה עמו את לוי מן השוק ואומר כל מקום שהוא פסח שלי הרי אתה נמנה עליו שמעון ממנה עמו את יהודה מן השוק דעכשיו יהו שנים על כל אחד כל מקום שהוא :

המשך רשי בעמוד הבא

משנה

חבורה שאבד פסחה,
ואמרו לאחד: צא ובקש ושחוט עלינו, והלך ומצא ושחט, והם לקחו ושחטו.
אם שלו נשחט ראשון - הוא אוכל משלו, והם אוכלין עמו משלו.
ואם שלהן נשחט ראשון - הם אוכלין משלהן, והוא אוכל משלו.
ואם אינו ידוע איזה מהן נשחט ראשון, או ששחטו שניהם כאחד - הוא אוכל משלו,
והם אינם אוכלין עמו,
ושלהן יצא לבית השריפה.
ופטורין מלעשות פסח שני.

אמר להן: אם אחרתי צאו ושחטו עלי,
הלך ומצא ושחט והן לקחו ושחטו.
אם שלהן נשחט ראשון - הן אוכלין משלהן, והוא אוכל עמהן.
ואם שלו נשחט ראשון - הוא אוכל משלו, והן אוכלין משלהם.
ואם אינו ידוע איזה מהן נשחט ראשון, או ששחטו שניהם כאחד - הן אוכלין משלהן,
והוא אינו אוכל עמהן,
שלו יצא לבית השריפה,
ופטור מלעשות פסח שני.

אמר להן, ואמרו לו - אוכלין כולן מן הראשון.
ואם אין ידוע איזה מהן נשחט ראשון - שניהן יוצאין לבית השריפה.

לא אמר להן, ולא אמרו לו - אין אחראין זה לזה.

שתי חבורות שנתערבו פסחיהן:
אלו מושכין להן אחד, ואלו מושכין להן אחד.
אחד מאלו בא לו אצל אלו, ואחד מאלו בא לו אצל אלו,
וכך הם אומרים:
אם שלנו הוא הפסח הזה ידינו משוכות משלך ונמנית על שלנו.
ואם שלך הוא הפסח הזה, ידינו משוכות משלנו, ונמנינו על שלך.

וכן חמש חבורות של חמשה חמשה, של עשרה עשרה -
מושכין להן אחד מכל חבורה וחבורה,
וכן הם אומרים.

שנים שנתערבו פסחיהן:
זה מושך לו אחד, וזה מושך לו אחד,
זה ממנה עמו אחד מן השוק, וזה ממנה עמו אחד מן השוק,
זה בא אצל זה וזה בא אצל זה,
וכך הם אומרים:

אם שלי הוא פסח זה ידי משוכות משלך ונמנית על שלי,
ואם שלך הוא פסח זה ידי משוכות משלי ונמנית על שלך.

גמרא

תנו רבנן:

"אמר להן, ואמרו לו - אוכל מן הראשון.
לא אמר להן, ולא אמרו לו - אינן אחראין זה לזה.
מכאן אמרו חכמים: יפה שתיקה לחכמים, קל וחומר לטפשים.
נאמר: "אויל מחריש חכם יחשב" (משלי יז, כח)."

צט, א

347. צט, א

רפ"י

זה בא אצל זה. ראובן בא לו אצל פסח שמשך לו שמעון ושמעון בא לו אצל פסח שמשך לו ראובן וכן אמר ראובן ליהודה הנשאר על פסח שבירר לו שמעון אם שלך הוא פסח זה שיפה בירר לו שמעון תחלה הרי ידי משוכות משלי והריני נמנה עמך על זה ואם שלי הוא פסח זה שלא כיווננו לברר תחלה יפה ואין זה פסח שנימנית עליו עם שמעון הרי ידיך משוכות משלך והמנה על זה ולכך הוצרך כל אחד להמנות אחד מן השוק שאם באו להתנות כשהן יחידין ולומר אם שלי הוא פסח זה ושלך שלך הרי יפה ביררנו ואם לאו הריני מושך משלי ונמנה על שלך נמצא כשהוא נמשך משלו הרי הוא מניח פסחו כמות שהוא כלומר בלא בעלים שעדיין לא נמנה אחר עליו ואפי' לר' יוסי לית ליה והא ליכא למימר שימנה כל א' על של חברו קודם שימשך משלו דהנמנה על שני פסחים אין זה מנין:

גמ'

מכאן אמרו. מפני דבר כזה אמרו יפה שתיקה כו' שאלו אמר ואמרו השני אין לו תקנה לא אמר ולא אמרו שניהן ראויין זה אוכל משלו כו':

לימא מתני'. דקתני שנים שנתערבו פסחיהן כו':

דלא כר' יהודה. דבעי שיהא א' מבני חבורה הראשונה קיים עליו דהא ודאי אותן שנים שהביאו מן השוק אינן חשובין מבני חבורה הואיל ולא היו בשעת לקיחתן ועל כרחיך רבי יהודה אבני שעת לקיחתו קפיד דאי אמנויין בתר הכי סגי מאי איכא בין דידיה לרבי יוסי ונמצא שאם הוחלפו בשעת שחיטה על ידי התנאי והמשכה אין אחד מן הראשונים קיים עליו ורישא דקתני דבעינן שהוחלפו מכל חבורה לכל הפסח טעמא משום דבעי אתנויי ומימר אם שלך הוא הפסח הזה ידינו משוכות משלנו ונמנינו על שלך ואם לאו דאיכא חד מבעליו התם מאן קא ממני ליה והיאך יכולין לומר ונמנינו על זה בלא רשות בעליו:

ואם ימעט. משמע אם רצו מתמעטין ונמשכין ובלבד שיהא אחד מבני החבורה קיים דאם ימעט משמע שיש שיעור:

כמות שהוא. בלא בעלים ואם רצו כולן לימשך ימנו עליו אחרים תחלה אבל לבני חבורה ראשונה לא קפיד קרא:

כיון דאמר ר' יהודה. בפרקין דלעיל (דף צא.) מעיקרא לאימנויי אחרינא עליה קאי ואפילו אין שם תערובת הלכך זה הבא מן השוק ונמנה עליו בכל מקום שהוא הוה ליה אחד מבני חבורה ראשונה:

מתני' נמי דייקא. דר' יהודה היא:

חמשה וארבעה לא. חמש חבורות שיש בהן אחת של ארבעה אנשים ואין בה כדי לתת חלק אחד לכל פסח ופסח לא שרי מתניתין:

מי'ט לאו משום דלא פש אחד מבני חבורה גביה. שאם נתחלפו פסחן של אלו לאותה חבורה שנתחדשה אחרי כן שיש ארבעה מארבע חבורות ומאותה של ארבעה לא הי' בה דלרבי יוסי טעמא משום דצריך אחד מבעליו שימנה בו את האחרון אבל אחבורה ראשונה דשעת לקיחה לא קפיד אפילו איכא בהו חבורה של ד' נמי איכא תקנתא שימנו מן השוק אחד עמהן בכל מקום שהוא פסחן ונמצאו עליו חמשה אנשים כדי לחלק אחד לכל פסח ופסח אלא שמעת מינה אבני חבורה קפיד:

"שנים שנתערבו פסחיהם".

לימא מתניתין דלא פרבי יהודה.

דתניא:

"ואם ימעט הבית מהיות משה" (שמות יב, ד) - מלמד שמתמעטין והולכין.

ובלבד שיהא אחד מבני חבורה קיים,

דברי רבי יהודה.

רבי יוסי אומר:

ובלבד שלא יניחו את הפסח כמות שהוא!"

אמר רבי יוחנן:

אפילו תימא רבי יהודה,

כיון דאמר רבי יהודה: "אין שוחטין את הפסח על היחיד",

מעיקרא לאמנויי אחרינא בהדיה קאי, וכאחד מבני חבורה דמי.

אמר רב אשי:

מתניתין נמי דייקא,

דקתני: "וכו חמש חבורות של חמשה חמשה".

של חמשה - אין, אבל של חמשה ארבעה - לא.

לא, משום דלא פייש חד מבני חבורה גביה.

שמע מינה.

הדרן עלך מי שהיה טמא